

**Військова академія (м. Одеса), кафедра іноземних мов
Рада молодих вчених при Одеській обласній державній адміністрації
Департамент освіти та науки Одеської обласної державної адміністрації
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький)
Військовий інститут Національного університету імені Т. Г. Шевченка (м. Київ)**

«НАУКА ТА ОСВІТА У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: УРОКИ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ ДЛЯ ВВНЗ»

**Збірник тез доповідей
Міжвузівського науково-практичного семінару**

25 травня 2022 року

Одеса – 2022

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

ШЕВЧЕНКО О.М., кандидат історичних наук, ВА (м. Одеса)

ЛІСОВЕНКО Д.В., кандидат технічних наук, доцент, ВА (м. Одеса)

БХІНДЕР Н.В., доктор педагогічних наук, доцент, ВА (м. Одеса)

ОВСЮК Ю.В., кандидат психологічних наук, с.н.с., ВА (м. Одеса)

МАРДАРЕНКО О.В., кандидат історичних наук, доцент, ВА (м. Одеса)

ЗЕЛЕНИЙ І.І., ВА (м. Одеса)

ЖАРУН Т.В., ВА (м. Одеса)

МАСЛІЙ Н.Д., доктор економічних наук, професор, Голова РМВ ООДА (м. Одеса)

ВОЙТЮК О.А., кандидат психологічних наук, доцент, НАДПСУ (м. Хмельницький)

ХМЕЛЬ О.В., ВІКНУ (м. Київ)

Боголій Марина

Військова академія (м. Одеса)

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Проблема професійного вигорання набуває особливого значення в умовах військового стану. З огляду на те, що психологічна перевтома призводить до зниження якості освітнього процесу та погіршення психологічного клімату в колективі, дуже важливо завчасно попередити виникнення синдрому емоційного вигорання.

Процес вигорання виникає в результаті внутрішнього накопичення негативних емоцій без відповідної «розрядки» і розвивається поступово. Спочатку у «вигораючого» починає зростати напруга у спілкуванні. Далі емоційна перевтома переходить у фізичну, людина не відчуває в собі сил для виконання навіть дріб'язкових справ, доводиться докладати багато зусиль, щоб примусити себе приступити до роботи.

Вигорання відбувається поетапно і містить три стадії: напруга – опір – виснаження. Кожна стадія характеризується відповідними ознаками, зокрема: напруга – педагогу бракує позитивних емоцій, що призводить до зниження самооцінки; опір – педагог намагається відмежуватися від неприємних вражень, та поступово у нього з'являється відчуття самотності; виснаження – педагогу байдуже до роботи й особистого життя, бо він емоційно виснажений та спустошений.

Ознаками емоційного вигорання є:

1. Зниження самооцінки, яке виявляється в таких станах, як: брак позитивних емоцій, деяка відчуженість у взаємостосунках з членами родини, колегами (часто так трапляється, що напарник починає дратувати, вам здається, що лише ви виконуєте майже всю роботу на групі); стан тривоги, незадоволення (повертаючись додому, все частіше хочеться сказати: «Дайте мені спокій!»); безпорадність та апатія, яка з часом може перерости в агресію та відчай.

2. Відчуття самотності, що виявляється: у зниженні ціннісного ставлення до життя; у байдужості до всього, навіть до свого особистого життя; у втомі, апатії та депресії, що з часом призводить до розвитку серйозних хвороб – гастриту, мігрені, синдрому хронічної втоми тощо.

3. Емоційне виснаження, яке виявляється у: непорозумінні з курсантами; неприязні безпосередньо до курсантів – спочатку це неприхована антипатія, а потім і вибух роздратування; неможливості нормального емоційного контакту з курсантами та колегами.

Методи гармонізації психофізичного стану.

Людина є цілісною біоенергоінформаційною системою, тому вплив на будь-яку з цих складових позначається і на інших. Умовно всі методи гармонізації психофізичного стану людини можна об'єднати в 3 групи:

1. Фізіологічний рівень регуляції психофізичного стану (вплив на фізичне тіло).
2. Емоційно-вольова регуляція психофізичного стану (вплив на емоційний стан).
3. Ціннісно-смысловий рівень регуляції психофізичного стану (вплив на думки, зміна світогляду).

Фізіологічний рівень регуляції психофізичного стану (вплив на фізичне тіло):

достатньо тривалий і якісний сон (важливо провітрювати приміщення перед сном, дотримуватися режиму сна: засипати і прокидатись в один і той самий час);

збалансоване, насичене вітамінами і мінералами харчування (особливо протистресовими вважаються мінерал магній і вітамін Е, який міститься у кукурудзі, моркві, ожині, горіхах, зернах соняшника, сої (до речі, плитка темного шоколаду швидко покращить ваш настрій);

достатнє фізичне навантаження, заняття спортом, ранкова гімнастика;

Емоційно-вольова регуляція психофізичного стану (вплив на емоційний стан):

гумор (сміх позитивно впливає на імунну систему, активізуючи Т-лімфоцити крові; у відповідь на вашу усмішку організм продукуватиме бажані гормони радості; гумор чудово «перезаряджає» негатив);

музика (найкраще сприяє гармонізації психоемоційного стану прослуховування класичної музики, хоча у малих дозах рок теж буває корисним, він допомагає вивільнитись від негативних емоцій);

спілкування з сім'єю, друзями;

заняття улюбленою справою, хобі (комп'ютер, книжки, фільми, в'язання, садівництво, рибальство, туризм);

спілкування з природою (природа завжди дає людині відчуття приливу сил, відновлення енергії);

медитації, візуалізації (існують цілеспрямовані, задані на певну тему візуалізації – уявно побувати у квітучому саду, відвідати улюблений куточок природи і т.д.);

аутотренінги (самонавіювання)(емоційне напруження безпосередньо пов'язане з напруженням м'язів – у стані стресу організм входить у стан «бойової готовності» до активних дій; знімаючи напруження певної групи м'язів, можна впливати на негативні емоції, позбавитись від них).

Ціннісно-смысловий рівень регуляції психофізичного стану (вплив на думки, зміна світогляду):

Образ, злість, невдоволення, критика себе та інших – все це найшкідливіші для нашого організму емоції. Наш мозок викидає гормони стресу на будь-які подразники, що загрожують нашому спокою. При цьому йому зовсім байдуже, реальні вони чи вигадані. Тому і на надуману проблему організм відреагує, як на справжню. Отже, важливо навчитись контролювати свої думки і емоції.

Шляхи запобігання виникненню синдрому емоційного вигорання:

навчіться розпізнавати стрес. Назвіть 5 найбільш важливих джерел стресу. Яка ваша реакція на них. Які стресори виникають найчастіше у вашому житті? Чи хочете ви й надалі відчувати вплив стресорів? Яких стресорів ви можете уникнути і яким чином? Як ваш організм реагує на стресори?

навчіться управляти своїм часом. Визначіть основні цілі та завдання. Співвіднесіть результати виконання з можливостями їх реалізації. Складіть розклад виконання справ;

навчіться знімати емоційну напругу. Якщо ми навчимося управляти своїми емоціями, то станемо більш здоровими. Найбільш ефективним методом є аутотренінг та медитація;

учіться планувати. Заздалегідь програвайте в уяві різні варіанти поведінки;

визнайте і приймайте обмеження. Не ставте перед собою абсолютно неосяжні цілі.

Варламова Алла

Ярмолович Оксана, к.пед.н., доц.

Військова академія (м. Одеса)

ЗАЛУЧЕННЯ КУРСАНТІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Освіта в умовах війни – потребує особливої відповідальності, працездатності, наполегливості як від викладачів так і від курсантів. Зрозуміло, що розвиток держави забезпечується єдністю освіти і науки, що дозволяє випускати фахівців найвищого рівня. Майбутнє країни завжди бачиться в молодих фахівцях, які не тільки вміють застосовувати на практиці отримані теоретичні знання, але й мають активну позицію щодо формування нового світогляду, вміють аналізувати та імплементувати світовий досвід. Реалізувати такі завдання дозволяє залучення курсантів до науково-дослідницької діяльності (ндд).

Науково-дослідницька діяльність у вищих навчальних закладах України здійснюється на засадах діючих законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність». Вміння досліджувати процеси і явища, формувати об'єктивний результат з метою спрямування знань в професійному напрямку є підтвердженням сучасного професіоналізму фахівця – викладача. У цьому контексті набувають актуальності як проблеми формування науково-дослідницької діяльності, так і проблеми формування фахівця в певному професійному напрямку через участь в науково-дослідній діяльності.

Здобуття і оновлення знань; розвиток здатності до самостійної творчої ментальної роботи; вміння аналізувати інформацію задля її використання в професійній діяльності; здібність адаптуватися до нових умов праці; постійне вдосконалення власної кваліфікації – ці і багато інших якостей є ознаками сучасного фахівця. Участь у науково-дослідницькій роботі в освітніх закладах сприяє формуванню саме таких ознак.

Вивченням питання наукової діяльності в навчальних закладах займалися: Бабанський Ю.К., Ковальчук В.В., Кравчук О.І., Леймман І.І., Мірський Е.М., Рассоха І.М., Линенко А.Ф., Хмель Н.Д., Гузій Н. В., Деркач О.О., Маркова А.К. та інші. Цей вид діяльності розглядався з позицій: готовності до безперервного педагогічного процесу; позитивної Я-концепції для керівника; оволодіння компетенціями з організації виховної роботи, визначення цілей, змісту та завдань наукового модуля. Не зважаючи на те, що питання підготовки керівників наукової діяльності займалося багато дослідників (Борковська І.Б., Костенко С.М., Завгородня М.Б., Тарнопольський О.Б., Ковальчук В.В., Конверський А.Є., М.Г.Лазар, І.І., Юринець В.Є., інші) це питання в сьогоденних умовах набуло додаткових складнощів.

В умовах військової агресії завдання керівника НДД є значно складнішим і ширшим ніж навчити майбутнього фахівця висувати гіпотезу, формувати мету, читати і обробляти тематичну літературу. Нагальні виклики набагато ширші ніж у мирний час, їх набагато більше, викладач має вчасно висвітлити їх, пояснити курсантам важливість їх всебічного вивчення та пошуку засобів їх нейтралізації. Наукова робота не втрачає своєї значущості навіть у часи, коли потреба у професійних кадрах значно зростає. Треба пояснювати, що наблизити перемогу можливо не стільки кількістю вояків, скільки високим рівнем їхньої професійної підготовки. Якісний рівень фахівців, що пройшли вишкіл НДД значно вищий за тих курсантів, які не приймали участь в дослідженнях. Додаткові витрати матеріальних та ресурсів та часу виправдовуються підвищенням

професійного рівня випускників, застосування набутих знань Професіонал з керування НДД ініціює професійну соціалізацію курсантів, їх самоосвітню діяльність. Самоврядування, самоорганізація є моделями професійної діяльності, які лишаються у фахівця назавжди. Уміння сприяти формуванню вказаних моделей є одним з підтверджень зв'язку НДД навчального процесу з професійною практикою.

Питанням професійної педагогіки присвятили свої праці: Головань В.Г., Кравчук О.І., Маслій О.М., Онищенко О.А., Петров І.М., Ніколаєва Л.Л.. Їх праці орієнтують керівників НДД на вирішення завдань наукових досліджень в умовах певних професійних полів, а саме дослідження воєнних, воєнно-морських, морських наук. В своїй праці Головань В.Г., Кравчук О.І., Маслій О.М., Онищенко О.А. вказують на особливості воєнно-наукового дослідження в навчальних закладах Збройних Сил України.

Рішення проблем, які відмічаються керівниками ндд, навчання в ВНЗ бачиться в реорганізації процесу вузівської підготовки, залученні методів і форм проведення занять, що були б спрямовані на розвиток інтелектуальної ініціативності, відповідальності за своє навчання і її результати, сприяли б конструюванню курсантами нових знань, виробленню індивідуальних освітніх стратегій і т.н. що в більш узагальненому виді представляється як планомірний перехід від керування навчальною діяльністю педагогом до її самоврядування курсантом.

Кожний науковий керівник в процесі НДД з курсантами реалізовує низку завдань: теоретичних наукових, практичних наукових, педагогічних, психолого-педагогічних, культурно-світоглядних, філологічних, інших. Зазвичай в процесі навчальної діяльності, пред'являючи зовнішні критерії, педагог має можливості впливати на самоосвіту курсантів, які знаходяться в позиції «суб'єкта дій». Залежна позиція курсантів є наслідком виконавського рівня самоосвітньої діяльності. Розвиток рефлексії, як один з результатів навчальної діяльності, сприяє зміні позиції курсантів. Усвідомлення курсантами необхідності критеріальної самооцінки своєї діяльності призводить до зміни їх інтелектуальних і ціннісних критеріїв. Спостереження показали, що процес трансформування критеріїв відбувається поступово, становлення механізму самоврядування на першому етапі проявляється в усьому навчальному процесі.

Слід визнати, що залучення курсантів до участі у НДД призводить до підвищення рівня професійної підготовки, дає змогу отримати кваліфіковані кадри.

Наразі найважливішими проблемами весни 2022 року науково дослідної діяльності в навчальних закладах є руйнація, що спричинена агресією Росії проти України, проходження бойових дій на територіях нашої держави. Фізична втрата матеріального забезпечення певної кількості навчальних закладів призвела до зміни навчальних планів, хоча поки що не було змін в освітніх законах. Продовження освітнього процесу в цих умовах, особливо в військових учбових закладах стикається з певними труднощами. Ще складніше в цей час заохотити курсантів продовжувати НДД. Ведення ндд, як указувалось є не тільки питання формування майбутніх фахівців, але й набування професіоналізму викладачем-керівником НДД.

Верламов Олександр
Дроздов Олександр
Військова академія, (м. Одеса)

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННО-НАУКОВОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ ВВНЗ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнно-наукова робота курсантів у сучасному ВВНЗ має велике значення, а в умовах воєнного стану набуває ще більшого значення. Це пов'язано з тим, що практика бойових дій висуває на розв'язання все більше проблем, ніж ті, що потрапляли в поле зору дослідників у мирний час. На озброєння ЗС України сьогодні співдружні держави постачають велику кількість різноманітних зразків озброєння та військової техніки, за якими нема ніякого попереднього досвіду практичного застосування в бойових умовах. Через брак досвіду, такі зразки, буває, швидко виходять з ладу і вимагають позачергового ремонту та налагодження. Таким чином різко зростає поле прикладення зусиль представників науково-дослідних установ ЗС України і воєнно-наукова робота курсантів ВВНЗ не є тут зайвим додатком. З іншого боку, участь курсантів в розв'язанні живих проблем застосування озброєння та військової техніки на полі бою стає потужним мотиваційним фактором в освітньому процесі ВВНЗ і підготовці молодих офіцерських кадрів.

Науково-технічна революція, яка все більше розгортається в галузі озброєнь та військової техніки на протязі останнього десятиліття призводить до того, що те, що є актуальним сьогодні, завтра вже застаріває. Тому залишатися на передньому краю такого виснажливого змагання різних національних, суспільних та військових систем можливо лише через щоденний аналіз подій, які відбуваються в галузі фундаментальних, інженерних та військово-спеціальних наук. Тобто, від курсанта сучасного ВВНЗ вимагається, за будь-якою можливістю, стежити за новинами в розробці озброєння та військової техніки, проблемами, які стоять перед розробниками бойової техніки, для того, щоб, врешті решт, з Військової академії випускалися військові кадри, готові в майбутньому стати гідними нащадками військової історії своєї Батьківщини і потужними провідниками подальшої науково-дослідної роботи та ОКР в цій галузі.

Перші кроки курсантів в воєнно-науковій роботі мають забезпечувати викладачі, які повинні ретельно відібрати для такої справи найбільш підготовлених і природно обдарованих курсантів, забезпечити певний мотиваційний фон такої роботи, надати інформаційне забезпечення для її проведення і, на перший час, виступити в ролі тягачів на подобу того, як намагаються на буксирі завести двигун машини, аж до виникнення перших самостійних обертів власного двигуна. Організація воєнно-наукової роботи курсантів вимагає від викладача ретельного її планування, безпосередньої допомоги і націлювання, а також постійного контролю за виконанням планів. Курсант має відчувати природне евристичне окрилення в проведенні власної воєнно-наукової роботи в ході періодичних, за планом, виступів з доповідями на засіданнях воєнно-наукового гуртка, на яких викладачеві належить організувати плідні творчі дискусії та обговорення.

Виключно важливим є розробка курсантами запланованих власних воєнно-наукових робіт з їх представленням до участі в різноманітних конкурсах, у тому числі, найвищого рівня. За приклад, вихованці кафедри Фундаментальних наук та кафедри

Бронетанкового озброєння щорічно, з 2013 року, ставали переможцями таких Всеукраїнських конкурсів, що і буде в подальшому продовжено.

Наш досвід показав, що воєнно-наукова робота курсанта дуже сприяє більш активній його пізнавальній діяльності, вчить самостійності та наполегливості, навчає, з використанням інтернет-пошуку та шляхом безпосередніх співбесід з учасниками бойових дій, знаходити актуальні точки прикладення потужностей свого інтелекту та природної обдарованості.

Войтюк Олена, к.психол.н., доц.

*Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький)*

СЛОВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ

Слова з Євангелія від Іоанна «На початку було Слово, і Слово було у Бога, і Слово було Бог» (Ів. 1:1) нагадують нам про те, наскільки вагомим є слово, яке було першим і яке дало початок життєвому світлу. Слово наділене надзвичайно потужною енергетикою. Не даремно в народі кажуть, що словом можна вбити і словом можна відродити до життя. Слово є настільки невід'ємною складовою нашої повсякденної життєдіяльності, що ми його інколи не помічаємо, так само як і дихання, але воно є критично-необхідним для людини. Відчуття вагомості слова ми помічаємо у найважливіші моменти: слово «кохаю» надає життю нового сенсу, завдяки цьому слову ми маємо радість насолоди відомими витворами мистецтва, які створенні завдяки тому, що це слово було вимовлене. Таке довгоочікуване перше слово малюка дозволяє батькам відчувати себе творцями справжнього маленького дива – єдиного і неповторного. Слово «паляниця» виявилось тим природним реагентом, який допомагає швидко і якісно визначити генофонд людини. А ось таке коротке і наче буденне слово «так» змінює хід історії, загартовує людину, надихає, окриляє і чого лише не робить, адже у ньому звучить і підтримка, і визнання, і свобода вибору, і прийняття реальності, і видніється шлях у майбутнє.

Використання слів є важливим інструментом впливу на свідомість людини. З давніх давен слово цінувалося і займало поважне місце в суспільстві, що можна легко помітити навіть з фольклорної творчості, наприклад, з казок. Часто можна зустріти образи, коли два головних герої у розмові з людьми наділенні «особливим даром»: позитивний герой розмовляючи сипле трояндами, коштовностями і перлами, а негативний, навпаки – випускає на волю гадюк і павуків під час розмови. Тобто те, що люди вважають цінним було приписано словам, які становили цінність для людей, а те, що викликало жах, огиду і негативні емоції – наділялося властивостям негативних слів та їхньому впливу на людей. Таким чином, через образність люди характеризували як своє ставлення до людей із вмінням дарувати світло, тепло і душевність через слова, так і той вплив, який справляли слова різних людей на їхнє оточення.

Вплив слова, його емоційний заряд, підбір того чи іншого слова до відповідного контексту, поєднання слів у мову, яка має яскраві психологічні характеристики і впливає на людей тим чи іншим чином – є предметом різнобічних досліджень лінгвістів, психологів, психотерапевтів, соціологів, фонетистів тощо.

Так, дослідження науковців Стенфордського університету свідчить про те, що літні люди дуже часто використовують певні лінгвістичні стратегії, а саме буденний (повсякденний) рефреймінг, що допомагає їм відновити свій душевний баланс після того, як вони пережили певні особисті трагедії. Коли літні люди описують чи переповідають сцени з життя, які наділені інтенсивним емоційним окрасом негативного характеру, то вони нівелюють цю напругу через трансформацію цієї події у площину буденності чи повсякдення, тобто чогось нейтрального, що не викликає таких гострих реакцій ні у самого оповідача, ні у слухачів і таким чином знімається напруга.

Існує такий вислів в англійській мові «Sticks and stones may break my bones, but words can never hurt me», що в перекладі означає «Палиці та каміння можуть зламати мої кістки, але слова ніколи не можуть завдати мені болю». Дуже часто нам важливо приховати свої справжні почуття і те, що нам дуже болить від тих чи інших слів. Адже як показують численні дослідження слова можуть ранити людину, тобто впливати на її фізичний чи психологічний стан. Психонейроімунологія засвідчує, що люди вже давно знають про тісний і безпосередній взаємозв'язок між фізичним нашим станом і психологічним, а тому перефразовуючи популярні вислови-мотиватори сьогодення можна сказати, що «Ми є тим, що ми вимовляємо», тобто які слова ми добираємо і випромінюємо.

За обставин сьогодення, які ми проживаємо в Україні і з нами увесь світ, можна впевнено сказати, що слово є одним із потужних лікувальних засобів у сфері психологічної взаємодії між терапевтом і пацієнтом. Як зазначають фахівці, які працюють у галузі психологічного консультування, завдяки словам виграють обидві сторони: і клієнти, і терапевти. Вміння дослухатися до тих слів, які добирає клієнт можна багато дізнатися про його світ, оточення, його переживання, про які він можливо і сам не здогадується. Разом з тим, слова, які використовує терапевт можуть як покращити стан клієнта, так і погіршити його, якщо бути «недбалим» у цій сфері.

Вибір слів, розширення свого словникового запасу, аналіз побудови власних висловлювань лише сприятимуть розвитку емоційного інтелекту, що вже є сьогодні вагомим складовою будь-якої особистості. Підбір слів нагадує дегустацію вин, коли якість вина можна визначити, лише дозволивши своїм усім рецепторам у роті зануритися у нього. Після смак, який залишає вино впливає на наш вибір. Так само зі словами – той смак, який залишають у наших думках та відчуттях ті чи інші слова впливають не лише на емоційний стан наших співрозмовників, але й на нас самих.

Гібало Олег

Остапчук Тарас, к.пед.н.,

Снігур Людмила, д.пед.н., проф.

Хаджипуло Ірина

Військова академія (м. Одеса)

МОВНА ПРАКТИКА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Відкрите повномасштабне збройне протистояння українського народу проти збройної, національної, міліарної агресії спонукає до змін у способі життя і актуалізацію національних цінностей України у її громадян і у офіцерів.

Мова людини – не тільки візитівка нації, основа ідентичності, але й своєрідна матриця дії всіх пізнавальних процесів (В.Васютинський, І.Фаріон). Повний перехід на іншу мову в побутовому житті є чутливим. Для емігрантів, - іноді нестерпним чинником, який спонукає до припинення еміграції (Л.Велітченко).

Нами було проведено дослідження з використанням методів спостереження, експертної оцінки та бесіди.

Досліджувалось 25 офіцерів. Об'єктом була мовна взаємодія наставника і того, хто навчається, у педагогічному процесі вищої військової школи.

Предметом дослідження стали мовленнєві конструкти особистості та білінгвізм у спілкуванні наставника з тими, хто навчається.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали філософські уявлення Памфіла Юркевича про кордо центричність.

Припускаємо, що сучасною термінологією, це категорія емоційного інтелекту, коли людина відчуває і думає серцем. І саме чужа мова, яка стала звичною для спілкування, вносить «серцевий дискомфорт», який так не відчувається завдяки динамічному стереотипу, що вже утворився і не усвідомлюється істина, яка ще була продемонстрована Костянтином Ушинським – слово опредмечує у собі духовність, сучасними мовою – значною мірою обумовлює менталітет. При цьому, важливим є методологічний принцип цілісності – від мови предків до мови дитинства, до мови свідомого вибору в діловій та життєстверджувальній сфері. Цілісність особистості при знанні багатьох мов, передбачає «мову дому» (Ірина Фіріон), куди людина вертається як до себе в хату і відчуває себе психологічно комфортно. Важливою є теорія Курта Левіна про надпольову поведінку. Мовний простір є «силовим полем». Коли людина пірнає в цей простір, то знаходиться під силою його впливу, у першу чергу на підсвідому сферу, змінюється матриця функціонування всіх пізнавальних процесів, емоційний фон, стиль діяльності. Для розуміння і корекції роботи у цьому напрямку рекомендуємо праці Маршала Роземберга щодо ненасильницького спілкування, Майкла О'Нейла про право вибору, Віктора Франкла, зокрема в його праці «Психолог у концлагері».

Вважаємо актуальними також власні теоретичні пошуки, що до детермінованості власного вибору потенціалом особистості, його характером та здібностями, покликанням, з одної сторони, та смислами особистості, сенсом, що проникає через особистість як особистісне значення, з іншої (Людмила Снігур, 2004). Вибір особистості детермінується саме цими двома векторами в позитивному напрямку розвитку. Разом з тим, розвиток у негативному напрямку буде спричинятися дисонансом, в основі якого

негативне ставлення до того, що складає власний потенціал і за суттю є матрицею підсвідомості. В решті решт, неорганічний духовно вибір спричиняє емоційний дискомфорт і руйнує моральність вольової поведінки. Емоційно-вольова регуляція особистості, в решті решт, життєва продуктивність, своєю базовою основою

Ми тут говоримо не про матеріальні індикатори успішності буття, а про гармонізаційні чинники внутрішнього задоволення людиною своїм життям, що свідчить про те, що ми називаємо щастям, яке розуміємо як актуальну наповненість відчуттям того, що людина є собою, само реалізує себе, крокує в напрямку надбання того, що треба саме для її індивідуальності і самоствердження і, позаду на своєму життєвому шляху залишає власні ні на кого не схожі сліди і внески у ментальний простір суспільства.

Висновок. Коли людина-патріот, мовно зросійщена (термін «російськомовна» вважаємо некоректним), користується російським контентом, в свідомості її домінують наративи російських понять, відповідний аналітичний матеріал, в неї доволі часто спостерігається схильність до нервово-психологічної виснаженості, що підсилюється фоновим емоційним напруженням війни. Психологічна небезпека міститься у тяжіння до силового поля англiцизмiв. Разом з тим, повний перехід на український наратив без власної ініціативи може викликати відчуття підвищеного дискомфорту, що посилює напруження і в умовах війни необґрунтовано виснажує.

Пілотажне дослідження дозволяє припустити, що для прогресивного розвитку суспільства, підвищення морально-емоційного благополуччя, внутрішньої особистісної гармонії, в умовах війни провідною є не стільки літературно витончене користування мовою, скільки презентація власного, закоханого в українську мову ставлення, при якому влучно застосовуються окремі слова, вислови і тим самим відбувається заохочення до вивіщення рідного національного слова на рівень рівного серед рівних у світі.

Гладченко Світлана, к.і.н.,
Остапчук Тарас, к.пед.н.
Військової академії (м. Одеса)

ГІБРИДНА ВІЙНА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

*Я не знаю, якою зброєю буде вестися
 третя світова війна, але четверта – палицями і камінням.*
Альберт Ейнштейн

21 століття стикнулася з новими світовими викликами. Не виключенням є і така тактика ведення дій, якою стала гібридна війна. Свій початок гібридна війна веде ще з античних часів, але сьогодні вона має нові форми та методи. Ця тематика має своє відображення як в роботах іноземних науковців так і вітчизняних. Існує декілька трактовок цього поняття, але більш зрозумілим є поняття, яке поєднує традиційні та нетрадиційні форми ведення війн. Методика ведення гібридної війни може бути надзвичайно різноманітною. До традиційних форм ведення війни можна віднести самі військові операції, до нетрадиційних - економічні проблеми, підтримка сепаратистських, революційних та терористичних рухів, що тягне за собою створення внутрішніх

протирич в державі, інформаційна пропаганда, гуманітарні операції, кібератаки та інші. Підкреслимо зв'язок економічної складової країни, яка в гібридній війні тісно пов'язана з її соціально-політичним компонентом, оскільки саме соціально-політична дестабілізація в державі-об'єкті агресії дає змогу державі-суб'єкту агресії досягти мети розпочатої ним гібридної війни.

Зазначимо, в сучасних міжнародних умовах формується якісно нова система міжнародних відносин, де, завдяки комплексному використанню соціально-політичних, економічних, дипломатичних, інформаційних та воєнних методів результатом стане політична ізоляція противника.

За підрахунками істориків, за 15 років, з кінця XIX століття до Першої світової війни, було зареєстровано 36 війн і воєнних конфліктів (в середньому 2,4 на рік). За 21 рік між двома світовими війнами сталося 80 війн (4 на рік). З 1945 по 1990 рік відбулося 300 війн (в середньому 7,5 на рік). А за останні 10 років XX століття відбулося близько 100 війн і воєнних конфліктів (10 на рік).

Наразі, деякі країни розробляють «Концепцію ведення гібридних війн», що стає настільною книгою військових політиків, та впроваджують курси та викладають дисципліни з цього аспекту. Тому, сучасні курсанти та слухачі військових навчальних закладів повинні чітко усвідомлювати причини та загрозу, виявляти її інструменти та етапи, розуміти наслідки які несе гібридна війна, мати протидіяти та розробляти стратегію національної боротьби в усіх сферах сучасної держави. Проблема полягає і в тому, що сучасне міжнародне право не включає в себе поняття «гібридна війна», що призводить до відповідних наслідків та, як результат, відсутності регулювання цього явища, що пришвидшує виникнення все нових засобів атак у війнах, відповідальність за які не можуть понести винуватці через відсутність норм, які зобов'язують сторони. Тому, міжнародна спільнота, не зважаючи на складність доведення причетних акторів гібридних війн, повинна розробити чітку стратегію активних засобів боротьби.

Однак, правдива теза про те, що хоча війна і змінює свої характеристики за різних обставин, якою би вона не виявлялася, війна залишається війною. Війна у двадцять першому столітті була і залишиться комплексом явищ, але його суть не змінилася і не зміниться.

Горліченко Марина, к.пед.н., доц.

Буренкова Катерина, к.х.н., доц.

Шевченко Світлана

Військова академія (м. Одеса)

АДАПТАЦІЙНІ ТРУДНОЩІ КУРСАНТІВ І КУРСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Основними педагогічними умовами адаптації курсантів I курсів до навчання у військових вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) вважають: мотивація до навчання; позитивне відношення до них молодших командирів; стійкість до подання труднощів військової служби; наявність достатньої освітньої бази для оволодіння військовими спеціальностями та інше. Для позитивної адаптації курсантів всім викладачам і командирам необхідно проводити постійну морально-психологічну та виховну роботу серед курсантів та молодших командирів, результативність такої роботи

можно контролювати за допомогою мониторінгу або анкетування, яке надає об'єктивну оцінку проведеної роботи. Мониторинг адаптаційних процесів та якості освіти можна представити як інформаційну систему, що постійно оновлюється і поповнюється на основі безперервного контролю за станом і динамікою розвитку основних складових якості освіти за сукупністю визначених критеріїв з метою відпрацювання управлінських рішень по коригуванню небажаних диспропорцій на основі аналізу зібраної інформації і прогнозування подальшого розвитку досліджуваних процесів. Основна мета даних програм одержати інформацію про результати адаптації та освіти (зворотний зв'язок), простежити зміни за часом, визначити слабкі й сильні сторони освіти. На основі даної інформації плануються будь-які зміни у ВВНЗ, включаючи перегляд навчальних програм.

Під час російського вторгнення в Україну, були проведені певні зміни в продовженні навчального процесу у Військовій академії: курсанти знаходилися поза межами навчального закладу і виконували військові задачі на своїй постах. Як тільки з'явилась можливість проводити навчальні заняття за навчальними програмами для I курсу почалися нові труднощі, пов'язані з великим навантаженням та розташуванням в нових місцях, але курсанти показали свою стійкість до таких випробувань, навчально-виховний процес проходить нормально і спрямований на підготовку високо мотивованих професійних військовослужбовців.

За результатами тестування курсантів I курсу Військової академії (м. Одеса) було визначено, що основними труднощами, що ускладнюють адаптацію до навчання у військовому ВНЗ були такі:

- невідповідність інформації про умови навчання та проходження військової служби в академії в порівнянні з уявленням про це абітурієнтами;
- зниження рівня молодших командирів в процесі адаптації;
- недостатній рівень психологічної стійкості та рівень морально-ділових якостей вступників;
- різка зміна діяльності курсантів в порівнянні з цивільним життям та інше.

Якщо порівняти результати анкетування курсантів за адаптаційним потенціалом станом на вересень 2021 року та адаптаційним потенціалом цих же курсантів у червні 2022 року (в умовах воєнного стану), то можна зробити такі висновки, що не зважаючи на війну та труднощі військової служби у воєнний стан, курсанти I курсу мають добрі показники адаптаційного потенціалу, тобто адаптаційний процес має позитивну динаміку, а саме:

- для ФПС ДШВ показники адаптаційного потенціалу збільшилися з 65% до 92%;
- для ФПС ВР та ССО – збільшилися з 64% до 94%;
- для ФПС МТЗ (АТ – з 62% до 82%; ТЗ – з 61% до 90%);
- для ФПС РАО – з 73% до 93%.

Одержані результати тестування та анкетування свідчать про високий морально-психологічний рівень підготовки курсантів, їх патріотизм, високий рівень мотивації до навчання у військовому ВНЗ. Адаптаційні труднощі в умовах воєнного стану загартували курсантів I курсу, перевірили їх готовність до виконання військової служби у військовий час та підвищили їх боєготовність.

Враховуючи, що у військових ВНЗ існує специфіка навчального процесу, командири виконують роль і вихователів і викладачів, тому командири підрозділів курсантів - начальники курсів, курсові офіцери, командири взводів є прямими їх начальниками, вони відповідають за адаптації, виховання та якість навчання, військової

дисципліни та виховання курсантів, знання й точне виконання ними вимог статутів Збройних Сил України, розпорядку дня, мають право брати участь у розробленні й обговоренні основних питань навчальної, методичної, виховної, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності; бути присутніми на всіх видах занять, що проводяться зі курсантами підпорядкованих їм підрозділів. Саме тому, дуже важливим стає взаємний моніторинг діяльності командирів та викладачів, який включає контроль адаптаційних процесів та якості роботи командирів підрозділів (організація самостійної роботи, підготовка до занять, іспитів тощо), що неодмінно буде впливати на якість засвоєння знань курсантами та освітнього процесу у військових вищих навчальних закладах.

За результатами проведеного анкетування відділом морально-психологічного забезпечення були розроблені методичні рекомендації начальникам та викладачам щодо покращення своєї діяльності, яка спрямована на адаптацію курсантів I курсу до умов навчання в умовах воєнного стану в Україні. З методичними рекомендаціями доцільно ознайомити всіх командирів та викладачів, що працюють з курсантами I курсу навчання для врахування всіх труднощів адаптаційного процесу, щоб уникнути негативних результатів й досягти всіх поставлених цілей у навчально-виховному процесі, особливо враховуючи воєнний стан.

Горліченко Марина, к.пед.н., доц.

Дроздов Михайло, к.ф.-м.н., доц.

Військова академія (м.Одеса)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗА ФУНДАМЕНТАЛЬНИМИ ПРИРОДНИЧИМИ ДИСЦИПЛІНАМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану суттєво ускладнюються практично всі складові освітнього процесу. Часто такі ускладнення стають непередбачуваними і несподіваними. Аналіз досвіду освітнього процесу кафедри Фундаментальних дисциплін Військової академії (м.Одеса) в умовах воєнного стану приводить авторів до наступних висновків:

кафедрам та їх НПП слід бути готовими до вимушеної і значної зміни дислокації навчальних приміщень;

найчастіше унеможлиблюється використання звичної матеріально-технічної бази кафедри, що є критичним фактором при викладанні фундаментальних природничих дисциплін (лекційні демонстрації, обладнання для проведення лабораторних та практичних занять тощо);

вимога розосередження тих, хто навчається робить практично неможливим безпосереднє відвідування місць самостійної роботи викладачем;

в критичні моменти воєнного стану можуть відбуватися значні за часом перерви в освітньому процесі та втрати навчального часу;

різко ускладнюється морально-психологічний фон проведення освітнього процесу, як у тих, кого навчають, так і у НПП;

значно зростає роль НПП в збереженні ефективності освітнього процесу та вимоги до їх професійної, психологічної і фізичної підготовки, що вимагає інтенсивного самовдосконалення;

вимагається значно більша пізнавальна активність курсантів та їх свідоме відношення до своїх обов'язків в освітньому процесі, особиста відповідальність за результати власного навчання.

Головним стає висновок про ресурсну неможливість компенсації завад воєнного часу і про те, що основним засобом необхідних врівноважень стає інноваційна діяльність кафедр та їх НПП. Розглянемо далі окремі приклади інновацій в освітньому процесі кафедри Фундаментальних дисциплін Військової академії (м. Одеса), поцілених на подолання перешкод в освітньому процесі, що виникли у наслідок воєнного стану.

Що стосується технологічних проблем освітнього процесу в умовах воєнного стану, то тут перевага віддається:

сучасним інформаційно-комунікаційним освітнім технологіям;

широкому впровадженню в освітній процес елементів сучасного дистанційного навчання;

індивідуальному підходу в навчанні та його практично-діяльнісній орієнтованості;

постійній увазі НПП по відношенню до психологічних та мотиваційних проблем тих, кого навчають.

В воєнний час НПП кафедри Фундаментальних наук успішно скористалися технологією попереджувального навчання, яка була розроблена і впроваджена в освітній процес більш як п'ять років тому і на досліді підтвердила свою високу ефективність і доречність, в тому числі в період карантину COVID-19. За технологією попереджувального навчання, ті хто навчаються, мають заздалегідь (не пізніше, ніж за тиждень) одержати, ознайомитися та первинно обробити матеріали заняття, яке має бути за розкладом. При цьому досягаються такі цілі:

курсанти самостійно первинно ознайомлюються зі змістом майбутнього заняття, актуалізують відповідні опорні знання, які в минулому здобували в закладі середньої загальної освіти;

створюється первинний конспект майбутнього заняття у вигляді паперового або електронного документу – «зброя» курсанта на весь подальший час навчання для оволодіння новими знаннями;

виконуються процедури самостійного контролю здобутих знань за допомогою спеціально розроблених матеріалів, які містять завдання різного рівня складності, з діями за алгоритмом самостійного власного оцінювання.

виявляються проблеми, які курсант самостійно подолати не може, при цьому йому ставиться в обов'язок заявити викладачеві такі конкретні проблеми на занятті, або на консультації, для остаточного порозуміння.

активна демонстрація позитивних результатів попередньої підготовки на самому занятті виразно заохочується з боку викладача, чим створюється морально-психологічна мотивація на подальше активне оволодіння навчальним матеріалом;

на тлі заохочуваних курсантів, ще більш незручно почуваються такі, хто нехтує своїм курсантським обов'язком, тобто зникає вигідний для них «сірий колір», коли всі однаково нерозумні і неготові до заняття, що також є фактором мотивації на прикладення власних зусиль на додання повсякденних проблем навчання.

Важливою перевагою застосування методу попереджувального навчання в воєнний час є можливість безперервного навчання в широкому діапазоні умов – від аудиторних

занять (які, до речі, часто страждають через несподівані повітряні тривоги і вимушені втрати навчального часу, до реалізації їх задач шляхом повністю самостійної роботи курсантів з навчальним матеріалом та методичними вказівками викладача в електронному вигляді, з використанням власних смартфонів для їх перегляду).

Окремої уваги заслуговує організація та реалізація дистанційного навчання. Тут виявилася зручність для НПП кафедри та курсантів використовувати платформу відеоконференцій ZOOM та додаток Viber, через спрощені процедури входу та зручність інструментарію. В дистанційному навчанні кафедра також провела ряд корисних інновацій. Зокрема, заслуговує на увагу метод послайдової анімації динамічних процесів на основі прикладення PowerPoint. Виявилось, що наочну анімацію, яка реалізує задум викладача, можна достатньо швидко і просто виготовити через дублювання слайду з наступною його зміною відповідно часу. Циклічна демонстрація низки отриманих слайдів в автоматичному режимі, або за діями викладача, дозволяє одержати необхідну анімацію і наочно демонструвати сутність і причини виникнення різноманітних процесів. Такий спосіб анімації, навіть складних процесів, дозволяє суттєво підвищити наочність і зменшити час на порозуміння різноманітних фізичних, хімічних або інформаційних явищ, та не вимагає розробки спеціального програмного забезпечення.

В воєнний час слід ще більше сприяти пізнавальній активності курсантів, перше всього, через ретельний перегляд змісту та методів навчання в бік більшого зацікавлення курсантів та очевидної практичної корисності в підготовці за певними спеціальностями та спеціалізаціями.

Що стосується психологічних та мотиваційних проблем освітнього процесу в умовах воєнного стану, то тут вимагається значно підвищена увага НПП в їх виявленні, спостереженні та адекватному супроводі у порівнянні з навчанням у мирний час. Реалізація таких задач проводиться НПП кафедри в особливий період через регулярне анкетування навчальних груп шляхом проведення відповідних п'ятихвилинних летючок, живих групових та індивідуальних співбесідах, а також регулярного інформування тих, хто навчається про поточний стан на основі офіційної інформації в вітчизняних ЗМІ, Постійна увага з боку НПП приділяється вихованню у курсантів патріотичного відношення до завдань навчання, як головного чинника мотиваційного фону.

Таким чином, можна зробити загальний висновок про необхідність у воєнний час принципових інноваційних змін в навчальній, методичній та науковій роботі НПП кафедри, з метою збереження належної якості освітнього процесу в підготовці офіцерських кадрів.

Ковальчук Тетяна, к.філол.н.
Військова академія (м. Одеса)

ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ОДИН З ВИМІРІВ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ

Поширення сучасних процесів світової глобалізації, з одного боку, та військове вторгнення Російської федерації на територію нашої країни, з іншого боку, зумовило активний розвиток військового співробітництва України з іноземними державами. Організація та проведення спільних навчань і маневрів, участь у миротворчих операціях,

партнерство у підготовці військових кадрів, опанування нової зброї, яку отримує наша держава від своїх союзників, викликають гостру необхідність у військових фахівцях, які були б спроможними здійснювати ефективну співпрацю з представниками інших країн. Таким чином, формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх військових фахівців є однією з найбільш актуальних проблем сьогодення.

Іншомовна комунікативна компетенція включає низку компетентностей в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Серед зазначених компонентів особливу увагу необхідно приділяти компетентності у говорінні, адже за умови сформованості відповідних умінь можливо набутти здатності до реалізації усно-мовленнєвої комунікації в життєво важливих сферах і ситуаціях спілкування.

Згідно з нормативними документами Міністерства Оборони України іншомовна комунікативна компетенція майбутніх військових фахівців повинна відповідати рівню СМР-2, тобто функціональному (за мовними стандартами НАТО STANAG 6001). Володіння таким рівнем дозволяє досить вільно спілкуватись на повсякденні, суспільні та власне професійні теми; описувати людей, місця і речі; розповідати про професійні обов'язки, техніку, інформаційні технології та зв'язок, військову кар'єру, участь у воєнних місіях та навчаннях, тощо; описувати теперішні, минулі та майбутні події простими завершеними уривками; стверджувати, порівнювати і протиставляти факти; детально розповідати про свої враження, почуття, та власне ставлення; давати прямі інструкції і вказівки; запитувати і давати відповіді на нескладні запитання. Особа, яка володіє таким рівнем, може свідомо і правильно користуватися простими найчастіше вживаними структурами та основними граматичними правилами, а більш складні структури використовувати неточно, або взагалі уникати. Кандидат повинен мати достатній лексичний запас, щоб висловлюватись на більшість тем, пов'язаних з повсякденним життям або виражати думку на абстрактні теми. Темп мовлення повинен бути досить швидким, хоч нерідко можуть трапляються паузи для граматичного і лексичного планування та реформулювання висловлювання.

Таким чином, вміння говоріння майбутніх офіцерів мають досягти достатньо високого рівня, що надасть їм можливість вільно почувати себе в іншомовному середовищі і сумлінно виконувати свої професійні обов'язки. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку найбільш ефективних шляхів формування іншомовних комунікативних вмінь курсантів вищих військових закладів освіти. Серед таких шляхів необхідно виділити сучасні технології навчання, тобто сукупність методів навчання, які забезпечують реалізацію певного (альтернативного традиційним методам) підходу до навчання.

До найбільш ефективних технологій, на нашу думку, можна віднести наступні: навчання у співробітництві, метод проектів та ігрову діяльність. Ці технології забезпечують роботу в групах, тобто спрямовані на отримання спільного (тобто колективного) результату, який залежить від внеску кожного та організації процесу досягнення цього результату; здійснення пошукової діяльності з особистісно значущої проблеми; потребують концентрації уваги, тренують пам'ять, розвивають мислення та мовлення, сприяють процесу соціалізації, наближають до реальних умов спілкування та взаємодії.

Вищезазначене дає змогу дійти наступних висновків: показниками успішності сучасного військовослужбовця тепер виступають не лише фаховий професіоналізм і досвід, а й навички мовленнєвої діяльності та вміння міжкультурного спілкування, які забезпечують спроможність плідної співпраці з арміями країн-партнерів НАТО та

здатність ефективно вирішувати проблемні ситуації сьогодення; формування іншомовної комунікативної компетенції має важливе значення для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх офіцерів, тому приведення її рівня у відповідність до міжнародних стандартів у вищих військових закладах освіти є одним з пріоритетних педагогічних завдань сьогодення; використання сучасних технологій навчання в оволодінні курсантами іноземною мовою сприятиме не тільки удосконаленню процесу формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх військових фахівців, але й розвитку їхніх інтелектуальних здібностей, набуттю особистісно значущих для кожного знань та вмінь.

Кравчук Наталія

Військова академія (м. Одеса)

ПРОФІЛАКТИКА СИНДРОМУ ПРОФЕСІЙНОГО Й ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У НАУКОВЦІВ ТА АДАПТАЦІЯ ДО УМОВ ВІЙНИ

Чи траплялась з вами ситуація коли ви повертаєтесь з відпочинку або відпустки, а сили та емоційне бажання працювати просто відсутні. Ви запланували свій відпочинок зарання. Зробили все для того, щоб відволіктись від робочого процесу під час відпочинку. Хтось залишався на самоті та присвятив себе улюбленому хобі під час короткострокового відпочинку, хтось, навпаки, вибрав активний відпочинок та можливість відпочивати довше. Всі відчували себе стомленими та вважали корисним поновити свої сили. Але очікуваного ефекту не сталося. Повернувшись на робоче місце, ви все одно продовжуєте швидко стомлюватись, відчуваєте емоційну виснажливість, ваша робота стала вам не цікава, колеги дратують без поважних причин, ви не маєте бажання вчитися чомусь новому та вдосконалювати свої професійні та наукові навички та знання. Можливо, у вас синдром професійного вигорання.

Синдром емоційного вигорання (англ. burnout) – емоційне виснаження, що зростає з часом. Поняття введене американським психіатром Гербертом Фрейденбергером в 1974 році (Вікіпедія). Виходячи з поняття синдрому, жертвою професійного й емоційного вигорання може стати будь-хто під впливом хронічного стресу, який приводить до виснаження емоційних та професіонально-особистісних ресурсів людини.

Добре відомо, що кожний професіонал у своїй сфері діяльності може проаналізувати свій стан та зробити певні висновки. Кожний фахівець повинен бути відповідальним до емоційних змін, які відбуваються з ним. Основним моментом для профілактики синдрому професійного та емоційного вигорання є аналіз симптомів синдрому: хронічна та безпідставна втома; явне зниження працездатності; часте фізичне нездужання та прояви загострення хронічних захворювань; втрата зацікавленості та ентузіазму в роботі; кількість помилок в роботі може бути набагато більше від незначних до серйозних; страх перед нововведеннями; підвищення дратівливості та безпричинні спалахи гніву; скорочення старих та уникнення нових соціальних контактів; відсутність оптимізму щодо власного професійного розвитку; бажання повністю змінити професійну діяльність, як результат розчарування в самій професії.

Щоб зупинити ваше емоційне невдоволення та поновити яскраве забарвлення в ваш професійний процес, треба вжити необхідні термінові профілактичні заходи, а

інколи, навіть звернутись до фахівця. Дуже важливо розраховувати та доцільно розподіляти свої навантаження; вчитись переключатись з одного виду діяльності на інші; уникати конфліктних ситуацій на робочому місці; не намагатись бути кращим завжди і у всьому; філософськи ставитись до життя як такого, яке має позитивні та негативні моменти і робота-це лише тільки його частина.

Виходячи з багаторічного досвіду та аналізу людства криз війн, можна сказати, що криза війни в Україні привела до поглиблення синдрому професійного й емоційного вигорання у науковців. Професіонал- науковець під час воєнного стану перебуває в сильному стресі та відчуває велику втрату сил, як і багато людей інших професій. Психологічні та емоційні гойдалки б'ють по людині тому, що війна- це дуже велике випробування і потужний стрес. Окрім того, змінилась нормативно-правова база в умовах воєнного стану. Це теж є моментом психологічного навантаження на фахівця-професіонала. В багатьох вищих навчальних закладах навчання відбувається дистанційно з використанням комунікаційних технологій, але з урахуванням критичних аспектів воєнного стану (окупація, знаходження науковців та студентів / курсантів в незвичних для них умовах, тощо). В умовах дистанційного режиму роботи педагог та науковець самостійно визначає робоче місце та несе відповідальність за забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці на ньому(ст. 60-2кЗпП). Деякі науковці ставлять собі питання щодо їх "собівартісті".

Інколи дуже важко просто організувати себе для повсякденного педагогічного процесу. Життя триває і професійна мобільність та вміння концентруватись на важливості своєї діяльності професіонала- науковця в сучасних реаліях можуть допомогти адаптуватись до умов війни.

Розумний та реалістичний підхід до життєвих ситуацій дає можливість адаптуватись до негативних кризових умов війни та подолати професійне й емоційне вигорання.

Життя і праця під час воєнного стану повинно сприйматись як школа, де ми можемо самі навчитись та навчити інших тому, що нам найбільш потрібно – вірі в перемогу, умінню якісно виконувати свої професійні обов'язки. Ми маємо надихати оптимізмом інших, максимально підтримуючи один одного. Треба добре пам'ятати, що ми є те, чим ми наповнені. Наші думки, емоції, професійні знання, вчинки притягують до нас тих на кого ми заслуговуємо.

Важливими аспектами профілактики синдрому професійного й емоційного вигорання у науковців та педагогів можуть стати норми , які означені законом України « Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій , або надзвичайного стану» від 15.03.2022р. № 2126-IX:

- 1) нормальна тривалість робочого часу та відпочинку ;
- 2) можливість державних гарантій в умовах воєнного стану щодо організації освітнього процесу в дистанційній формі, або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників;
- 3) збереження місця роботи, середнього заробітку, виплата стипендій та інших виплат, передбачених законодавством;
- 4) місце проживання, яке є безпечним під час освітнього процесу для його учасників.

Зазначені державні гарантії створюють безпечне освітнє середовище, допомагають адаптуватись до умов війни педагогам, науковцям та студентам/курсантам.

Максимально можлива комфортна організація здобуття освіти робить освітній процес продуктивним та безперервним.

Слід зазначити, що завдяки всіх вище згаданих моментів адаптація до умов війни проходить не так болісно. Науковці мають можливість

- 1) використовувати різні технічні засоби і програмне забезпечення які є у їх наявності для забезпечення зворотного зв'язку між викладачем і що навчаються;
- 2) чітко та детально планувати учбовий процес;
- 3) використовувати свій досвід, навички та вміння в реально складних умовах воєнного стану;
- 4) бути більш гнучким до індивідуальних характеристик та умов навчання тих що навчаються;
- 5) максимально використовувати час заняття для більшої подачі учбового матеріалу;
- 6) брати до уваги емоційний окрас цілого уроку, який повинен надихати на позитивний кінцевий результат.

Все сказане дає можливість для науковців під час воєнного стану протидіяти професійному й емоційному вигоранню.

Лапіна Марина

Військова академія (м. Одеса)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Агресія Російської Федерації та оголошення в Україні воєнного стану вплинули на звичний спосіб життя кожного з нас. Події сьогодення стали серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу, зокрема, у вищих військових навчальних закладах.

Існує певний світовий досвід адаптації, зміни та знаходження нових методів викладання іноземної мови в умовах воєнного стану. Приклад цього ми бачимо у виникненні аудіо-лінгвального методу у Сполучених Штатах Америки (далі США) під час Другої світової війни. До війни у США іноземні мови викладалися традиційно пасивно: здебільшого навчання було зорієнтовано на читання. Війна показала, що цього недостатньо ні для розуміння союзників, ні для боротьби з ворогом. Потреба урядів країн значної кількості людей здатних розуміти та перекладати усне мовлення зумовила необхідність пошуку нового методу викладання іноземної мови. Спеціалізований військовий підрозділ армії США розробив спеціальну програму, у межах якої військовослужбовці спілкувалися з носіями мови, запозичуючи лексику і граматику. Ця практика виявилася надзвичайно ефективною. Так виник новий підхід, якому згодом Н. Брукс дав назву аудіо-лінгвального методу, суть якого полягає в тому, що потрібно підходити до володіння іноземною мовою прагматично: слід розуміти, що тобі говорять, і вміти виразити свою думку так, щоб тебе зрозуміли.

Отже, під час воєнного стану пріоритетним видом діяльності під час занять з іноземної мови повинно бути усне спілкування викладача і курсантів у діалогічній та монологічній формах. Виконання письмових завдань, читання і переклад текстів можна

пропонувати для самостійної роботи. Добираючи завдання викладачу бажано уникати одноманітності, збільшити кількість завдань, які б сприяли вивільненню позитивних емоцій, підтримці віри курсантів у власні сили і можливості. Під час проведення заняття викладач обов'язково повинен приділити увагу підняттю та підтримці бойового та патріотичного духу курсантів. Наприклад, можна запропонувати курсантам розказати про подвиг співвітчизника, який їх найбільш вразив, або переглянути патріотичний фільм. Кожного заняття один з курсантів може готувати доклад англійською мовою про успіхи нашої армії.

Серед можливих тем для обговорення слід приділити увагу наступним: Майбутнє України. Якою ви бачите нашу країну після перемоги; Участь видатної особи в боротьбі України з агресором. Хто з ваших кумирів долучився до захисту нашої країни на військовому або гуманітарному фронті; Якою ви бачите свою військову кар'єру, коли в країні настане мир; Яким ви уявляєте свій перший день перемоги?

Крім того, обираючи найбільш ефективний метод навчання англійської мови під час війни, викладач має враховувати чинники, що мають безпосередній вплив на навчальний процес, а саме: місце проведення заняття, психологічний стан курсантів, їх готовність сприймати навчальний матеріал тощо. Війна вносить свої корективи, які обумовлені такими об'єктивними факторами, як скорочення учбового року або залучення курсантів до виконання військових обов'язків.

Таким чином, у складні для країни часи, викладач військового навчального закладу повинен докладати особливих зусиль для сприяння успішному навчальному процесу, підвищенню мотивації, інтересу до вивчення іноземної мови та підтримки високого морального духу курсантів.

Максименко Юрій, к.тех.н.

Попов Сергій, д.н. з держ.упр., проф.

Маміч Віктор, к.тех.н., доц.

Душкін Юрій

Військова академія (м. Одеса)

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ПІДХІД ДО АКТИВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ ВІЙСЬКОВОЇ РОЗВІДКИ

Сектор Національної безпеки і оборони (НБО) України є одним із найважливіших у механізмі забезпечення збереження, функціонування і розвитку вітчизняного суспільства. Державний механізм НБО включає (з поміж інших складових) органи розвідки (поєднані у розвідувальне співтовариство), які водночас є складовими як сил безпеки, так і сил оборони. Реалізацію функцій і завдань держави у секторі НБО покладено на професійно підготовлених політиків, державників та широкого спектру службовців, у т. ч. спеціалістів воєнної і військової розвідки. Тому, якісне функціонування і розвиток механізму НБО має бути засновано на завчасному формуванні і реалізації кадрової політики держави. Першорядні заходи цієї політики завжди стосувалися професійного навчання (підготовки і підвищення кваліфікації) кадрів, зміст якого має відповідати поточним реаліям у сфері НБО. Проте, практика свідчить, що кадрові прогалини обумовлюють масштабні проблеми у сфері НБО,

особливо у період війни і криз. Уникнення проблем можливо за своєчасної дієвої уваги держави до кадрової політики, професійного навчання, зокрема у закладах вищої військової освіти (ЗВВО).

Перший показник в рейтингу ЗВВО має засвідчувати якість професійної підготовки випускників, у т. ч. для потреб військової розвідки Сухопутних військ (СВ) ЗСУ. Ця якість комплексно формується багатьма факторами. Домінуючі з них засновані на рівні втілення сучасних досягнень теорії і методології дидактики в практику професійного навчання, зокрема щодо активізації навчально-пізнавальної діяльності (АНПД) здобувачів вищої освіти (ЗВО).

Первісно АНПД актуалізували фундатори дидактики (Я. Каменський, Й. Песталоцці, А. Дистервег, В. Сухомлинський, інші), які пропонували її посилити шляхом розвитку: мислення ЗВО і наочності викладу матеріалу; їх спостереження, узагальнення і самостійної розробки висновків; прагнення до новаторства. Нині науково-прикладний дискурс щодо розв'язання нагальних проблем АНПД актуалізують А. Алексюк, С. Архангельський, М. Ашибор, О. Білецький, А. Вербицький, В. Вергасов, Б. Грінченко, С. Зінов'єв, В. Козаков, В. Ляудіс.

У межах цього дослідження привертають увагу праці щодо: форм і методів АНПД при підготовці фахівців з розмінування (М. Козяр, Д. Окіпняк); інструментів активізації на лекціях; їх класифікації і критеріїв з оцінки якості презентацій (М. Радченко, М. Голубева, Х. Бахтіяров); інтерактивних методів АНПД при формуванні навиків вирішення проблем (І. Солошич, О. Солошич); лекцій-мультимедіа, бінарних і проблемних лекцій (Л. Кайдало, Н. Щокіна).

Вивчення цих праць сформувало нові підходи до розв'язання проблем АНПД у практичній підготовці спеціалістів військової розвідки, виходячи з того, що їх професійна компетентність утверджується в процесі проведення практичних занять (ПЗ), зокрема спрямованих на практичне пізнання процесів: функціонування технічних засобів розвідки (ТЗР) та їх бойового застосування; самостійного прийняття рішень в складних тактичних ситуаціях.

Для посилення якості підготовки цих спеціалістів доцільно під час проведення ПЗ застосовувати сучасні методи АНПД, які на відміну від традиційних, підвищують професійний інтерес ЗВО і розвивають у них:

творче, креативне та критичне мислення, навчально-пізнавальну діяльність щодо оволодіння новими знаннями, вміннями і навиками щодо бойового застосування технічних засобів розвідки на фоні змодельованої викладачем конкретної тактичної ситуації;

прагнення досягнути результатів навчання; творчі навички щодо оригінального розв'язання складних професійних проблем і аргументованої комунікації.

Опираючись на те, що будь-яке ПЗ, як правило, структурується на його вступну, основну і заключну частини, які є привабливим полем для втілення методів, способів, прийомів щодо активізації професійного навчання ЗВО. Так, у вступній частині ПЗ важливо загострити професійний інтерес ЗВО шляхом актуалізації: – місця і ролі теми, мети і змісту навчального матеріалу заняття, результатів навчання у складі моделі формування професійної компетентності випускника-спеціаліста; – місця і ролі ТЗР у виконанні завдань розвідувального забезпечення бойових дій частин і підрозділів СВ ЗСУ; – вдалого бойового досвіду і недоліків використання ТЗР, зокрема щодо виявлення цілей, вимірювання їх координат і розпізнавання їх типу, протидії ТЗР противника при

виконанні розвідувальних завдань під час проведення АТО, ООС і в ході кривавої війни Росії проти України.

У основній частині заняття потужними стимулами до АНПД мають постати методи:

- актуалізації професійного інтересу ЗВО до конкретного типу ТЗР, що вивчається на занятті; інтерактивного посилення змагальності і розумової активності здобувачів при відпрацюванні змісту навчального матеріалу;

- моделювання конкретної тактичної ситуації шляхом максимального наближення змісту навчального матеріалу заняття до реалій бойового застосування ТЗР в різних режимах ведення розвідки, зокрема з використанням способів і засобів імітації.

- Поєднання цих підходів створює своєрідний ігровий метод (спосіб, прийом). Так, прояв професійного інтересу, змагальності має бути спрямований на демонстрацію ЗВО: розгортання і згортання ТЗР з фіксацією часу відповідних дій, порівняння їх відповідності встановленим нормативам;

- проведення контролю функціонування ТЗР; їх робота в різних режимах ведення розвідки з визначенням координат і типів цілей за особливостями ознак їх ідентифікації.

Важливим стимулом до активізації професійного навчання ЗВО є імітаційне моделювання викладачем конкретного варіанту тактичної ситуації та у її межах розгляд способів бойового застосування ТЗР з використанням методів аналізу, мозкової атаки, рольової і організаційно-діяльничої гри. У межах аналізу тактичної ситуації для бойового порядку батальйону доцільно розглянути побудову системи спостереження за використанням оптичних і оптико-електронних, радіотехнічних і радіолокаційних засобів розвідки. Можливе використання й інших ігрових методів, які більш сприятимуть засвоєнню навиків щодо бойового застосовування ТЗР в умовах наближених до реальних. Звісно, що ефективно використання методів АНПД у ході практичного заняття (приміром, 6 годинного) можливо за умови його логічного розподілу на етапи, кожний з яких має свою мету і результати навчання, методи (способи, прийоми) його активізації.

В заключній частині ПЗ необхідно використати метод колективної комунікації ЗВО для обговорення рівня: досягнення загальної мети заняття, його навчальних результатів; успішності методів посилення АНПД; відповісти на проблемні питання, що виникли.

Таким чином, у даному випадку узагальнено розглянуто підхід до АНПД, як способу посилення якості підготовки спеціалістів військової розвідки шляхом покращення активності пізнання навчального матеріалу ЗВО у процесі проведення ПЗ. Наголошено на напрацюваннях, які, на погляд авторів, є доцільними для підвищення АНПД у професійному навчанні спеціалістів військової розвідки. В межах структури типового ПЗ послідовно і стисло охарактеризовано використання методів АНПД під час вивчення призначення ТЗР, їх тактико-технічних характеристик і особливостей їх бойового застосування в різних режимах ведення розвідки.

Мардаренко Олена, к.і.н., доц.
Військова академія (м.Одеса)

ВОЄННІ КОНФЛІКТИ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ ЯК ІНСТРУМЕНТ УТРИМАННЯ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ В ОРБІТІ ВПЛИВУ МОСКВИ

Сучасні воєнні конфлікти відрізняються тим, що межі між внутрішнім і міжнародним протистоянням стираються. Як наслідок, будякий незначний локальний конфлікт потенційно може мати серйозні наслідки в регіональному, і навіть загальносвітовому масштабі. Дослідженням конфліктів (в т.ч. збройних) на пострадянському просторі займалося широке коло науковців, як з числа українських вчених (Г. Перепелиця, О. Маначинський, К. Поліщук, В. Мандрагеля), представників незалежних держав Східної Європи (Абдулатипов Р., Жирохов М., Здравомислов А.), так і дослідників із Заходу (Hughes J., Sasse G. Lynch Dov., Bremmer I., Taras R.). Агресивні дії Росії в Грузії та Україні змусили багатьох західних дослідників по-новому поглянути на воєнні конфлікти в країнах, які утворилися на території колишнього Радянського Союзу. Вони, зокрема, роблять висновок, що ключовим чинником, який впливав і впливає на ситуацію в цих «огнищах напруги», є позиція та політика Російської Федерації, яка агресивними експансіоністськими діями намагається відновити втрачений вплив.

Основними конфліктогенними регіонами на пострадянському просторі, де конфлікти знаходяться в «замороженому» стані, є території, так званих, самопроголошених «республік – Нагірно-Карабахської республіки на спірній території між Азербайджаном та Вірменією, Придністровської молдавської республіки на території Молдови, Республіки Абхазія та Республіка Південна Осетія – обидві на окупованих Росією територіях Грузії. Більшість з цих «заморожених» конфліктів виникли на теренах колишнього Радянського Союзу ще на початку 90-х років. З 2014 р. до цього переліку приєднався і конфлікт на Сході України та в Криму, де Росія встановила свій контроль над так званими Донецькою народною республікою та Луганською народною республікою. У 2021 році Росія починає стягувати війська до кордонів України і вимагає в ультимативній формі у США і НАТО не приймати до Північноатлантичного альянсу Україну. 21 лютого 2022 року президент Росії визнає незалежність самопроголошених республік (ДНР і ЛНР), а 24 лютого починає «спеціальну воєнну операцію» по «демілітаризації» України, яка перетворюється в повномасштабну війну.

Воєнні конфлікти, які розгорілися в нових незалежних державах після розпаду Радянського Союзу мають різні типи, причини, учасників та перебіг. Вони є різними за своїми масштабами, практичними проявами і наслідками. Спільним є те, що участь в них Росії під прикриттям «миротворчої місії» де факто є військовим втручанням у конфлікт на боці однієї з ворогуючих сторін. Причому у більшості випадків такою стороною є «сепаратисти» – певні збройні угруповання, які виступають проти законного центрального уряду під гаслами самовизначення та відокремлення. Виняток складає випадок Таджикистану, де Росія надала військову допомогу маріонетковому центральному уряду, та формально міждержавний вірмено-азербайджанський конфлікт за Нагірний Карабах, де Росія намагається створити систему залежностей для двох країн, водночас надаючи явну перевагу Вірменії.

«Миротворча участь» Росії у збройних конфліктах має своїм наслідком не мирне врегулювання ситуації, а «заморозку» ситуації на рівні, коли безпосередні збройні сутички між ворогуючими сторонами припиняються, але конфлікт остаточно не вирішується. Результатом «заморозки» стає утворення на території, зайнятій озброєними сепаратистами («народною армією» тощо), «сірої зони», яка не контролюється центральним урядом, і на якій створюються і підтримуються псевдодержавні утворення («народні республіки») з відповідними атрибутами: «кордонами», «урядом», «армією», «бюджетом» тощо. Росія надає таким республікам серйозну військову, політичну, фінансову, матеріально-технічну допомогу на рівні, який дозволяє цим утворенням імітувати «самостійне існування». В реальності єдиною причиною і умовою їх існування є відповідна допомога Росії. Значний вплив на збереження конфліктів у «замороженому» стані має присутність у цій зоні російських військ та озброєнь. Військові бази, гарнізони, об'єкти, розміщені на території інших держав, створюють додаткові загрози суверенітету цих або сусідніх країн і можуть у потрібний Росії момент перетворитися на плацдарм для вторгнення і анексії частини території. Це підтверджує досвід Вірменії, Таджикистану, Молдови, Грузії і України. В цих країнах російські військові бази, «миротворчі контингенти», «обмежені військові контингенти» стали донором озброєння для «народної армії» та точкою концентрації ударної військової сили Росії в «миротворчих операціях». Ці військові бази стають вагомим аргументом Росії для створення потенційної загрози застосування військової сили, що стає ще одним інструментом тиску на «неслухняні» країни.

Закріпившись на певному плацдармі, Росія не виконує жодних домовленостей щодо виведення, зменшення кількості озброєння або інших важливих питань. Так було в Молдові, Грузії, Україні, Вірменії. На прикладі Абхазії стає зрозумілим, що навіть в разі досягнення домовленостей в рамках мінського чи нормандського форматів переговорів, за умови збереження недостатнього рівня санкцій та неефективного реагування ООН на агресію, Росія їх не виконує, зберігаючи свою військову та економічну присутність на окупованих територіях. Кожного разу підтверджуються слова Отто Фон Бісмарка, що угоди з Росією не варті папиру, на якому вони написані.

Втручання у конфлікти дозволяє Росії таким чином демонструвати контроль чи, принаймні, вплив на проблемні регіони, а отже маркувати себе як впливового регіонального чи світового гравця. Таким чином, за рахунок пострадянського простору Росія поповнює дефіцит свого глобального впливу. У зовнішньополітичній сфері Росія хоче закріпити за собою виключне право на контроль хоча б за тією частиною Європи, яка не належить до НАТО й ЄС.

Такому позиціонуванню сприяла до певного часу (а саме до російсько-української війни, яка почалася 22 лютого 2022 року) і відсутність консолідованої й адекватної реакції з боку Заходу на агресію РФ. Свого часу наслідком мовчазного консенсусу визнання Росії великою державою стало закріплення уявлення про те, що вона є тотожною СРСР, просто продовжує існування під іншою назвою, і від якої начебто тимчасово «відокремилися» території. Російська пропаганда активно підтримувала такі уявлення серед міжнародної спільноти. Не в останню чергу завдяки цьому за останнє десятиліття Москві вдалося розширити свій вплив на пострадянському просторі.

Якщо світове співтовариство не виробить консолідованого бачення вирішення проблем на пострадянському просторі і не матиме достатньо ефективних інструментів врегулювання та важелів тиску на сторони та бенефеціарів заморожених, а тем більш активних воєнних конфліктів, Росія не відмовиться від своїх претензій на гегемонію у

пострадянському просторі, попри явні збитки, які отримує від запроваджених щодо неї санкцій. Вона і далі буде залишатися потужним (у військово-політичному плані) гравцем в Євразії, який не лише зацікавлений у домінуванні у регіоні, але й спроможний протистояти світовому співтовариству, шантажуючи його ядерною зброєю, газом та нафтою. Якщо світова спільнота чергового разу «пробачить» Москві, Росія і надалі продовжуватиме «повзучу» експансію, ввергаючи незалежні країни у постійні руйнівні війни, а світ у політичний та економічний хаос.

Маслій Олег, д.пед.н, проф.

Лебедєв Борис, к.тех.н., доц.

Воловник Валентина, к.пед.н., доц.

Військова академія (м. Одеса)

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНО-ВІЙСЬКОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Ефективність у загальному сенсі виступає як економічна категорія, що визначає співвідношення між використанням певних засобів, кількість яких повинна бути мінімізованою, і досягненням поставленої мети, котра повинна сприяти максимально можливому успіху в діяльності, ефективність якої досліджується.

Ефективність освітнього процесу, на думку багатьох науковців, ототожнюється з поняттями його якості та результативності. Останні, як стверджують фахівці, значною мірою залежать від організації навчального процесу, застосування прогресивних методів, методик і технологій.

На кафедрі інженерної механіки Військової академії вже певний час досліджується нова технологія формування інформаційно-освітнього простору, яка, на думку її розробників, може бути використаною саме в особливих умовах воєнного стану для забезпечення результативності навчального процесу.

Досліджувана технологія формування інформаційно-освітнього простору при підготовці майбутніх фахівців інженерно-військових спеціальностей передбачає такі умови: організацію концентрованого навчання; вдосконалення на засадах педагогічної логістики системи організації і управління навчально-виховним процесом; забезпечення цілісності навчання курсантів на підставі формування стійких інформаційних внутрішньопрдметних і міжпредметних взаємозв'язків, забезпечення комплексності навчання при створенні структурованих інформаційних масивів інтегративних навчальних курсів, а також накопичення індивідуального досвіду педагогів щодо умов впровадження даної технології, особливо щодо організації концентрованого навчання під час воєнного стану, та організація обміну накопиченим досвідом шляхом проведення кафедральних і між кафедральних семінарів.

Система концентрованого навчання передбачає об'єднання навчальних занять у блоки, скорочення числа паралельних дисциплін упродовж певних навчальних періодів (дня, тижня, місяця, семестру). Це забезпечує зосередження уваги викладачів і курсантів на більш глибокому вивченні кожної дисципліни за менш тривалий період, що особливо важливо саме умовах воєнного стану, оскільки і викладачі, і курсанти можуть бути за

необхідністю зняти з навчальних занять у потрібний час.

Проте, як показали результати перших етапів дослідження даної технології, організація концентрованого навчання є однією із найскладніших у реалізації, оскільки пов'язана із необхідністю забезпечення достатньо високого ступеню концентрації навчання шляхом складання специфічного розкладу навчальних занять, який стосується й тих дисциплін, в яких означена технологія не використовується. При цьому ступінь концентрації навчання розглядається як відношення кількості навчальних годин дисципліни, що викладається концентровано, до загальної кількості навчальних годин за той самий період.

Реалізація умови досліджуваної технології щодо вдосконалення на засадах педагогічної логістики системи організації і управління навчально-виховним процесом підготовки майбутніх фахівців інженерно-військових спеціальностей потребувала проведення порівняльного аналізу традиційної та логістичної системи організації інженерної підготовки майбутніх військових фахівців за такими критеріями: оптимізація навчального процесу ВВНЗ, дидактична інтеграція навчальних дисциплін, спеціалізація, продуктивність навчального процесу ВВНЗ, структура освітньо-професійної програми (ОПП), результативність навчального процесу, кількість випускників і якість їхньої фахової підготовки, зворотний зв'язок у навчальному процесі, навчально-методичне забезпечення, місце і роль викладача у навчальному процесі, місце і роль курсантів у навчальному процесі, навчальне навантаження, контроль якості навчання, комунікація в інформаційному потоці, тип і методи управління в навчальному процесі, рівень творчості в навчальному процесі, проблемність процесу навчання. Порівняльний аналіз традиційної та логістичної системи організації інженерної підготовки за вказаними критеріями подано в матеріалах кафедри інженерної механіки.

Забезпечення цілісності і комплексності навчання при створенні структурованих інформаційних масивів передбачає чітке визначення складових інформаційних потоків, які й утворюють інформаційно-освітній простір, а саме: вхід, процес, вихід і зворотний зв'язок. При цьому вхідною інформацією є, на нашу думку, актуалізація викладачем опорних знань курсантів, нова для курсантів інформація у структурованому вигляді, методика її аналізу; а вихідною інформацією є інформаційні звіти курсантів, методика синтезу інформації, структурування інформації курсантами.

Інформаційний процес полягає у взаємодії викладача і курсантів, активному та інтерактивному навчанні за логістичними системами управління навчальним процесом, такими як «push-system» (виштовхувальні системи) і «pull-system» (витягувальні системи).

В умовах концентрованого навчання доцільно використовувати такі інтерактивні методи і форми навчальних занять, які мають чітку військово-професійну спрямованість: проблемні ситуації, метод запланованих помилок, метод візуалізації, методи прес-конференції, діалогу, дискусії, методику мозкового штурму, метод аналізу конкретних інженерно-військових ситуацій, методику «кейс-стаді», що поєднує в собі декілька методів (самостійну роботу з літературою, документами; аналіз ситуацій, мозковий штурм, дискусію) і форм навчання (практичного і семінарського заняття, ділової або рольової гри та ін.).

Для аналізу конкретних інженерно-військових ситуацій пропонуються такі типи ситуацій: ситуація-ілюстрація – демонструє закономірності, механізми, наслідки; ситуація-проблема – опис реальної інженерно-військової ситуації, рішення якої потрібно знайти або дійти висновку про його відсутність; ситуація-оцінка – опис

інженерно-військової ситуації, вихід з якої вже знайдено і необхідно критично проаналізувати прийняте рішення; ситуація-вправа – опис ситуації, рішення якої потрібно знайти, звертаючись до самостійно обраних спеціальних інформаційних джерел.

Зворотний зв'язок в інформаційному просторі – це контроль, діагностика, тестування за тестами тих типів і форм, що відповідають етапам навчання і особливостям навчальних дисциплін, зіставлення цілей і досягнутих результатів з обов'язковим посиленням їх військово-професійної спрямованості.

Mitkina Yevheniia

Odesa Military Academy

A FOREIGN LANGUAGE MASTERING BY THE ARMED FORCES OF UKRAINE TO ACHIEVE INTEROPERABILITY WITH THE GLOBAL COMMUNITY IN WARFARE

In the conditions of military aggression of the Russian Federation on the territory of the sovereign state of Ukraine, its present position and military and political situation showed how ready Ukraine was to join NATO Capacity Building Programme. Therefore, the war conditions and readiness of the Armed Forces of Ukraine from the first days proved the proper interoperability with the military skills received from NATO member states units in conducting military operations, implementing strategic plans, maneuvers and performing assigned combat tasks.

But there is still a need to continue improving the effectiveness of language training in the Armed Forces of Ukraine to ensure an adequate level of foreign language proficiency of the personnel. Of particular importance to Ukrainian Armed Forces personnel is proficiency in English, which is a major factor in achieving interoperability with allied nations, especially now that the Lend-Lease Act has been passed, when many officers are on training courses to learn how to use various types of weapons with foreign instructors.

The strategic goal of this factor is to ensure a rapid increase in the number of personnel with foreign language skills in order to achieve a foreign language proficiency level (not lower than B-2 according to the standard (NATO STANAG 6001). The English language level B2 is the fourth level of English in the Common European Framework of Reference (CEFR), a definition of different language levels written by the Council of Europe. At this level, English speakers can function independently in various academic and professional environments).

Therefore, all officers, NCOs and personnel of the Ukrainian Armed Forces are motivated to improve their foreign language skills.

But, of course, even after the end of the war foreign language skills will allow serving or working in international organizations, participating in multinational military exercises, international defense cooperation activities, international peace and security operations and training abroad, where representatives of the Ukrainian Armed Forces are likely to already act as trainers, advisers and specialists with extensive combat experience.

All the above factors form requirements for sustainable positive motivation of Ukrainian Armed Forces personnel to learn foreign languages.

Increasing the effectiveness of speech training is achieved by intensifying learning and cognitive activities. Achievement of effective results includes a variety of forms, methods and means of training.

Continuous maintenance of language knowledge and self-improvement is carried out through continuous interactive feedback of all members, involved in the training process.

Language training of personnel is an integral part of the general training system of servicemen and employees of the Ukraine Ministry of Defense to implement a set of coordinated organizational, scientific, educational and methodological measures aimed to achieve by personnel the appropriate target level of foreign language skills for further use in service activities.

The level of foreign language proficiency is a set of language knowledge, speech skills, abilities and competences, which determines a person's ability to use it in practice.

In the system of the Ukraine Ministry of Defense this level is assessed according to the scale of standardized speech levels corresponding to the levels of speech competence according to the *NATO STANAG 6001* language standard. Speech competence is defined by six levels from 0 to 5: Level 0 - Lack of practical proficiency; Level 1 – Survival; Level 2 – Functional; Level 3 – Professional; Level 4 – Expert; Level 5 - Perfected (Highly-educated speaker level).

Standardized Speech Level is an assessment of a test person's speech competence in one of the speech activities (listening, speaking, reading or writing).

Foreign language proficiency is one of the main tasks of a soldier during his or her career. The constant encouragement of a foreign language acquisition by servicemen and creation of favorable conditions are important tasks of every military organization. If a soldier has received a certain language skills, especially with the assistance of the armed forces (abroad), then it is necessary to create conditions and opportunities to improve his or her knowledge of a foreign language during individual training or performing official duties, which provide practical application of acquired foreign language competencies.

Thus, as we can see, the goals and objectives set for the military personnel of Ukraine are relevant and important for the formation of a highly qualified officer of the Armed Forces of Ukraine.

Остапчук Тарас, к.пед.н.

Нелюб Олександр

Щербакан Віоріка

Тарасенко Оксана

Військова академія (м. Одеса)

МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО В УКРАЇНІ

Функціонування української літературної мови залежить від стану мовної політики в державі, освіті, культурних традицій народу.

Мовна політика – це система заходів (політичних, юридичних, адміністративних), спрямованих на регулювання мовних відносин у державі, зміну чи збереження мовної ситуації у державі.

Пріоритетом мовної політики в Україні є утвердження і розвиток української мови – головної ознаки ідентичності української нації, яка історично проживає на території України, становить абсолютну більшість її населення, дала офіційну назву державі.

Правовою основою для здійснення державної мовної політики в Україні є Конституція України (ст. 10), Закон України “Про мови в Українській РСР”, “Рішення Конституційного суду України від 14 грудня 1999 року щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України”.

У рішенні Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення статті 10 Конституції України подано визначення державної мови: “Під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов’язкового спілкування у публічних сферах суспільного життя”.

Цим рішенням також підтверджено обґрунтованість підстав для надання статусу державної саме українській, а не якійсь іншій мові: “Конституцією України статус державної надано українській мові. Це повністю відповідає державотворчій ролі української нації, що зазначено в Преамбулі Конституції України, нації, яка історично проживає на території України, становить абсолютну більшість її населення і дала офіційну назву державі”. Намагання надати статус державної якійсь іншій мові – це політика руйнації держави України, розпалювання міжетнічної ворожнечі, порушення конституційного ладу.

Так, Конституційний Суд України робить вмотивований, обґрунтований висновок: положення Конституції зобов’язують застосовувати державну українську мову як мову офіційного спілкування посадових і службових осіб під час виконання ними службових обов’язків у роботі й діловодстві тощо, органів державної влади.

Це рішення “є обов’язковим до виконання на всій території України, остаточним і не може бути оскарженим”. Отже, державність української мови є невід’ємним атрибутом конституційного ладу держави, атрибутом нації.

Та лише задекларованості державного статусу української мови для повноцінного і незворотного утвердження її в усіх сферах суспільного життя недостатньо. Механізмом реалізації вище зазначених правових документів щодо функціонування української мови став закон “Про забезпечення функціонування української мови як державної”, прийнятий Верховною Радою України 25 квітня 2019 року. Цей закон відчутно зміцнив статус української мови та багато в чому змінює стан справ у державі. За вказаним законом українська мова домінує: у державному секторі та в органах місцевого самоврядування; у комунальному секторі та на підприємствах всіх форм власності; в громадських та інших організаціях; в освіті та науці; в медицині; у сфері послуг; в енергетиці та промисловості; в кіно та театрі; в медіа та на інтернет-сайтах; у діяльності війська та силових структурах.

Державна мовна політика має унеможливлювати перетворення України із суверенної національної держави у денаціоналізований географічний простір. Здійснення державної мовної політики забезпечує система органів, яку репрезентують Національна рада з мовної політики при Президенті України, департамент з мовної політики Міністерства юстиції України, Національна комісія з питань правопису та мовних норм Національної академії наук України, Національна рада з питань радіо та телебачення.

Паскалова Марина, к.філос.н., доц.
Сахно Богдан
Військова академія (м. Одеса).

ЗНАЧЕННЯ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ РОЗВІДНИКА

Комунікація в загальнонауковому розумінні представляє собою обмін інформацією між різноманітними об'єктами, а коли це поняття використовується у соціокультурному контексті, то воно розуміється як інформаційний обмін між людьми. Говорячи про подібний обмін інформацією ми в першу чергу уявляємо собі комунікацію опосередковану через мову. Для успішного спілкування засобами мови, комунікатори, по-перше, мають володіти мовою один одного, по-друге, речові символи та зміст закладений у них мають бути зрозумілі всім сторонам взаємодії. Однак, інформація яка передається засобами мови, за бажанням комунікатора, може спотворюватися або передаватися в неповному обсязі. Це не є суттєвим, коли спілкування є побутовим і подальше використання неправдивої інформації не має значних наслідків. Втім, коли мова йде про професійну діяльність, то інформація яку ми сприймаємо має бути максимально достовірною. Так, у своїй професійній діяльності розвідник використовує різні засоби збору інформації, великий масив цієї інформації отримується під час спілкування, і навіть не треба доводити наскільки значущим є факт збору достовірної інформації. Тому, задля досягнення більш суттєвих результатів у своїй професійній діяльності, більш якісному виконанні поставлених перед ним завдань, розвіднику треба освоювати також навички невербальної комунікації.

Вдало підмітив Єкінцев В. зауваживши, що за допомогою невербальної комунікації відбувається презентація змісту партнеру, здійснюється боротьба ціннісно-сміслових позицій. Цінність оволодіння навичками невербальної комунікації полягає у тому, що невербальні сигнали, виникають мимоволі комунікатора, несвідомо, і на відміну від слів, завжди виражають реальні емоції. Як зауважив Богданов В., невербальні засоби комунікації здатні «розкривати» внутрішню форму слова, орієнтуючись на значення, приховане найменуванням. Невербальна комунікація включає: міміку, пантоміміку, жести, зоровий контакт, інтонація, темп та тембр голосу. Оволодіння навичками подібної комунікації дозволить не тільки «считувати» інших людей, їх емоції та недомовки, а й самому, наскільки це можливо, контролювати мову свого тіла. Так, Шиллер Ф писав, що зі слів людини можна тільки припустити, якою вона має намір здаватися, але якою вона є насправді – доводиться вгадувати з її міміки, та рухів, які вона робить мимоволі під час вимовляння.

Особливо корисним є володіння навичками невербальної комунікації саме у наш час. Оскільки війна сьогодні ведеться не тільки на полі бою, але й у інформаційному просторі, а також, що найбільш прикро, й в українському суспільстві знаходяться зрадники, які діють на користь ворогові. Вміння побачити фальш, здатність інтерпретувати скриті смисли при комунікації, допомагає робити правильні висновки, щодо обрання патернів поведінки з урахуванням сприйнятого. Міміка, пози, інтонаційні властивості мови, пантоміміка скажуть нам про людину більше ніж слова та промови. Невербальне спілкування людини є дуже інформативним, і його не можливо повністю контролювати.

Тому, дуже позитивним моментом в освітньому процесі ВВНЗ буде введення занять, можливо тренінгів, які б сприяли розвитку подібних навичок, розкривали особливості цього типу комунікації, та давали рекомендації щодо можливостей контролю власних невербальних посилів.

Саєнко Ірина, к.політ.н., доц.
Військова академія (м. Одеса)

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ТА ВИЗНАННЯ ТЕРМІНУ «РАШИЗМ» ЯК РОСІЙСЬКОЇ ФАШИСТСЬКОЇ ІДЕОЛОГІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РІВНЯХ

Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики підтримав ініціативу українських науковців, журналістів, політологів, усього громадянського суспільства щодо популяризації та визнання терміну «рашизм» на національному та міжнародному рівнях, а також за даними Інформаційного управління від 12 травня 2022 року закликає журналістів та медіа організації до повноцінного і частого вживання слова «рашизм» та похідних від нього.

За визначенням Вікіпедії «рашизм» (від «Росія» і «фашизм» або «російський фашизм») – це політична ідеологія та соціальна практика владного режиму Росії кінця ХХ – початку ХХІ століття, що базується на ідеях «особливої цивілізаційної місії росіян, «старшості братнього народу», нетерпимості до елементів культури інших народів на тоталітаризмі й імперіалізмі радянського типу, використанні російського православ'я як моральної доктрини, на геополітичних інструментах впливу, насамперед енергоносіях для європейських країн, військовій силі стосовно країн, що входять до сфери впливу Російської федерації. Поєднання георгіївської стрічки та символу «зет», обидва асоціюються з рашизмом, яку порівнюють з нацистською свастикою.

14 квітня 2022 року Верховна Рада України визнала Російську Федерацію державою – терористом із тоталітарним неонацистським режимом і заборонила його пропаганду акту агресії Росії проти України. Рашизм є різновидом нацизму, фашизму і синонімом терміну «російський нацизм». Тобто рашизм – це різновид тоталітарної фашистської ідеології, симбіоз основних засад фашизму і сталінізму. Він є обґрунтуванням варварської геополітики РФ, спрямованої на окупацію та анексію територій інших держав, часто-густо позначається штампом «збирання земель російських» і спирається на місцевий колабораціонізм та підтримку російської та п'ятої колони.

23 квітня 2022 року президент України Володимир Зеленський заявив, що «те, що робить Росія, це не просто нацизм, а рашизм, це нове поняття буде в підручниках з історії».

Розглядаючи історію виникнення феномену рашизму, слід нагадати події 2008 року, під час агресії Росії у Грузії, хоча власно термін був розповсюджений у неофіційних колах. Повторна хвиля розповсюдження цього терміну прийшла на період абсолютно незаконного входження Криму у склад Російської Федерації, збивання літака Boeing 777 біля Донецьку 17 липня 2014 року та початку російсько-українського політичного і воєнного конфлікту в Україні у 2014 році.

Основою рашизму є принцип заперечення сили права та твердження права сили, неповага до суверенітету сусідів, самоствердження завдяки свавіллю та насиллю, ідеологія духовної теорії РПЦ про «богообраність» росіян. Взагалі ці ознаки властиві будь-якій російській владі та запозичені від Золотої Орди. Звідти зневага до особистості, прагнення до розчинення особистості у «більшість» та придушення меншості, неповага до демократичних процедур, покора вождю, який асоціюється з «народним духом», «вищим загальним інтересом», який став таким, тому що зміг зачистити решту. Адміністративний ресурс в Росії є одним з засобів збереження демократичного фасаду, за яким ховається насправді механізм абсолютного маніпулювання волевиявлення громадян.

Наприклад, незважаючи на акції протестів жителів Херсонщини проти окупації власних територій Російською Федерацією, росіяни під дулами автоматів організовують туристичний сезон. За повідомленням уповноваженої Верховної Ради України з прав людини Людмили Денісової, місцевих підприємців на Арабатській Стрілці змушують відкривати бази відпочинку, кав'ярні, магазини. «Наразі санаторії та бази відпочинку на ТОТ Крим переповнені пораненими російськими військовими, яких везуть з материкової частини України. Тому загарбники вирішили влаштувати собі відпочинок у курортних місцях тимчасово окупованої Херсонщини, змушуючи місцевих мешканців до розповсюдження думок про «безпечні й комфортні умови» для відпочинку. Окупований півострів використовується агресором як військова база для нападу на материкову Україну. «Буквально над головами «відпочивальників» будуть постійно пролітати винищувачі, військові гелікоптери, ракети, які несуть смертельну зброю. При цьому ворог грубо порушує норми міжнародного гуманітарного права, зокрема, Резолюції Генеральної Асамблеї ООН щодо мілітаризації тимчасово окупованого півострова, IV Женевську конвенцію про захист цивільного населення під час війни, Європейську конвенцію з прав людини.

Політолог Руслан Ключник стверджує, що російська еліта вважає себе правою будувати власну «суверенну демократію» без посилань на західні стандарти з урахуванням російських традицій держави. Політолог Станіслав Белковський вважає, що рашизм маскується під антифашизм, але має фашистське обличчя та сутність, при цьому відкрито та нагло підкреслюючи свою «благородну місію» у так званій «воєнній операції в Україні» - визволення українського народу від так ними званих «нациков». Хоча ми знаємо, що мова йде про українців, які захищають свою рідну землю, культуру, свободу від російської навали.

Про те, що росіяни будують власний світ на особливій та небезпечній ідеології, ще у 90-ті роки попереджав президент Чеченської Республіки Ічкерія Джохар Дудаєв. Він стверджував, що «русизм» відрізняється від відомих форм фашизму, расизму і націоналізму особливою жорстокістю – як до людини, так і до природи. Серед особливостей «русизму» Дудаєв виокремлював такі: тактика випаленої землі, знищення всього і вся як головний принцип дії; шизофренічна форма манії світового панування; рабська психологія; постійний політичний, юридично-правовий та ідеологічний тероризм.

У 1998 році професор Каліфорнійського університету у Берклі Джеймс Грегор, як один з провідних світових дослідників фашизму і марксизму, оприлюднив наукове порівняння італійського фашизму і «нового націоналізму, який з'явився у пострадянській Росії. Нову хвилю дискусій про схожість російського режиму і фашизму спровокувало вторгнення Росії у Крим та Донбас у 2014 році. «Путінська Росія дійсно

нагадує Італію (Беніто Муссоліні) або Німеччину (Адольфа Гітлера)», - писав у квітні 2015 року Олександр Мотиль, професор політології університету м. Ратгер, спеціаліст з дослідження України, Росії та країн пострадянського простору. Він пророкував, що «швидкого вирішення путінської проблеми не існує. Заходу належить тяжка та довготривала робота, пов'язана з економічною та воєнною підтримкою України та її сусідів, стримуванням російського імперіалізму і підтримкою антифашистських елементів всередині Росії. І він був правий у своїх прогнозах, хоча на превеликий жаль зайва обережність західних країн все ж таки дозволила диктатору Росії розв'язати масштабну війну з Україною.

«Те, що робить Росія – це нацизм. Те, як вони вбивали, катували, те, що вони зробили з маленькими дітьми, гвалтування, все, що відбувалося – це і є, навіть не прояв, це і є нацизм, - переконаний Володимир Зеленський. - Історично держава матиме таке слово, яке ніхто не вигадував, але вже всі повторюють, що це рашизм. Тому що за всі ці 80 років, якщо ви проаналізуєте, на нашому континенті такого варварства просто не було. Тому рашизм – це поняття, яке буде в історичних книжках, в умовних вікіпедіях, залишиться на уроках. І за партами маленькі діточки в усьому світі будуть вставати і розповідати, коли почався рашизм, на якій землі і хто переміг у боротьбі за свободу саме проти цього страшного поняття».

Соловйов Олексій

Верлан Валентин, к.г.н., доц.,

Панченко Дмитро, к.ф.-м.н.

Військова академія (м. Одеса)

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна військова агресія з боку РФ, яка почалась 24 лютого 2022 р. змусила Президента України В. Зеленського запровадити воєнний стан на всій території України (на підставі ЗУ «Про правовий режим воєнного стану»).

У зв'язку з проведенням (ст. 8 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану») заходів правового режиму воєнного стану та проведення заходів з мобілізації (ЗУ «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію») здійснюються також заходи щодо призову на військову службу під час мобілізації (ст. 39 ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу») з метою доукомплектування резервістами та військовозобов'язаними військових посад, передбачених штатами воєнного часу, у терміни, визначені мобілізаційними планами ЗС України. Мати кадровий резерв командного складу в цьому випадку першочергове завдання у ЗС України.

Такий стан у країні повинен на законодавчому рівні відразу змінювати загальний підхід до підготовки офіцерських кадрів у ВВНЗ.

Для цього необхідно скорочувати терміни підготовки майбутніх офіцерських кадрів за окремо визначеною програмою навчання.

Виходячи з існуючих нормативно-правових актів та керівних документів у ЗС України, переглянути підхід до створення навчальних планів підготовки військових фахівців у ВВНЗ. А саме: одночасне створення навчального плану на особливий період,

для підготовки за прискореною програмою відповідний командний склад (командири відділень, командири взводів та для інших підрозділів).

Вибіркові компоненти навчальних дисциплін надавати двома кредитами (або факультативно), тематику вибирати за актуальністю теми відповідно до потрібної навчальної дисципліни, керуючись конкретною програмою навчальної дисципліни та робочою програмою навчальної дисципліни.

При цьому, мета освітньо-професійної програми щодо надання освіти в визначеній галузі воєнної науки за визначеною спеціальністю та спеціалізацією з широким доступом до працевлаштування на посадах офіцерського складу (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) тактичного рівня і особливим інтересом до певних областей військового управління для подальшого навчання, буде також досягнута.

Сторожук Альона

Військова академія (м. Одеса)

ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗРОБКУ СИЛАБУСІВ ДИСЦИПЛІН МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Безумовно, у сучасному глобалізованому світі знання англійської мови є однією з основних передумов успіху особистості у різних професійних сферах, зокрема у військовій. Навчання англійської мови за професійним спрямуванням у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) відіграє одну із ключових ролей при підготовці військових фахівців і постійно перебуває у фокусі уваги замовників офіцерів-випускників.

Оскільки навчальні дисципліни мовної підготовки, так само, як і будь-які інші курси англійської мови для конкретних цілей, мають чітко визначений термін викладання, для них зазвичай враховуються однакові критерії – ефективність курсу, результати навчання, фінансові витрати та ін. Отже, однакові фундаментальні питання, як-от “Чого саме навчати?”, “Наскільки точно це має бути зазначено і ким?”, “Як це має бути організовано?” тощо виникають фактично перед розробкою будь-якого курсу або навчальної дисципліни мовної підготовки. У цьому контексті саме силабус, який часто визначають як документ, що представляє інформацію про те, які теми чи зміст мають бути охоплені під час навчання, відіграє значну роль. Проте наразі погляди на силабуси не є одноставними і варіюються від підкреслення їхньої важливої та визначальної ролі в процесі викладання й навчання до недооцінки силабусів або визнання їх зайвими. З одного боку, вченими-дидактами підкреслюється прагматична та педагогічна ефективність силабусу (К. Брумфіт, Д. Ялден), а з іншого боку – є негативні реакції на нього, оскільки силабус може здаватися «централізованим, орієнтованим на управління та прогнозним» (К. Кандлін).

Очевидно, що підхід до розробки силабусів навчальних дисциплін може мати істотний вплив на майбутні кар’єрні перспективи курсантів (слухачів) і тому він заслуговує на особливу увагу. Як свідчать результати опитування викладачів англійської мови українських ВВНЗ (Військова академія (м. Одеса), Національна академія сухопутних військ ім. Гетьмана Петра Сагайдачного та ін.) та закордонних

військових навчальних закладів (Військовий технологічний університет (м. Варшава, Польща), Вище Військово-морське Училище “Нікола Йонков Вапцаров” (м. Варна, Болгарія) та ін.), залучені до створення силабусів педагогічні працівники переважно зосереджуються на перегляді чинних навчальних програм, маючи на меті узгодження силабусів з відповідними вимогами щодо результатів навчання. Надалі на підставі досвіду викладання, аналізу результатів екзаменів та інших контрольних заходів в силабуси вносяться необхідні зміни. Найчастіше такі зміни являють собою модифікацію поточних та введення нових навчальних матеріалів, зокрема комерційних, а також створення завдань для розвитку продуктивних мовних навичок. Підбір навчальних матеріалів та методик викладання, як правило, здійснюється лише педагогічним персоналом – індивідуально або у співпраці з колегами, без участі у цьому керівництва навчальних закладів або замовників.

Серед найбільш серйозних ризиків щодо впровадження розроблених силабусів опитані викладачі найчастіше зазначали два фактори: занадто великий обсяг того, чому потрібно навчити, та недостатній початковий рівень тих, кого навчають (курсантів-першокурсників, слухачів курсів тощо). Також певним обмеженням є те, що всі діючі навчальні програми у ВВНЗ розраховані лише на один і той самий рівень підготовки курсантів та не враховують потреби гетерогенних груп, де одночасно навчаються ті, хто мають різні досягнення у вивченні іноземної мови. Зважаючи на це, належна модернізація чинних силабусів, особливо шляхом своєчасного перегляду поточних навчальних матеріалів, вбачається критично необхідною.

Метою вивчення курсантами іноземної мови під час їхнього навчання у ВВНЗ відповідно до Основних засад мовної підготовки особового складу у системі Міністерства оборони України є розвиток і вдосконалення мовленнєвих вмінь та навичок у військово-професійній сфері відповідно до мовного стандарту НАТО STANAG 6001. Отже, можна обґрунтовано вважати, що при створенні силабусів навчальних дисциплін мовної підготовки вирішальна роль має належати врахуванню вимог дескрипторів зазначеного стандарту – визначень стандартизованих мовленнєвих рівнів, які відповідають рівням мовленнєвої компетенції за стандартом НАТО STANAG 6001. Саме ретельний аналіз цих дескрипторів має надати розробникам силабусів розуміння змісту результатів навчання іноземної мови та дозволить найбільш доречно підбирати способи та засоби досягнення визначених цілей мовної підготовки.

Вочевидь, активна участь викладача є одним із найвизначніших факторів, що впливають на процес розробки певного силабусу. Отже, можна дійти висновку, що якість силабусів дисциплін мовної підготовки у ВВНЗ безпосередньо залежить від умов діяльності залучених педагогічних працівників. Найбільш значущими чинниками, які можуть сприяти створенню якісних силабусів дисциплін мовної підготовки, вбачаються такі, як: обізнаність викладачів щодо чинних стандартів, які регламентують зміст мовної підготовки; забезпечення академічної свободи викладачів щодо розробки та виконання навчальних програм, вибору найбільш доцільних методів навчання та підбору відповідних навчальних матеріалів; сприяння відкритій комунікації між викладачами, зокрема між представниками різних навчальних закладів; підтримка креативності та інновативності викладачів; створення у ВВНЗ такого адаптивного освітнього середовища, у якому якісні зміни в силабусах навчальних дисциплін зможуть позитивно позначатися на якості підготовки військових фахівців.

Стрелок Надія

Військова академія (м.Одеса)

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ОСНОВІ КРАЇНОЗНАВЧИХ МАТЕРІАЛІВ

Предметом вивчення курсу «Країнознавство» є соціально-культурні аспекти англійської мови, головні явища і події, що відбуваються в англomовних країнах, найважливіші етапи історичного та культурного розвитку Великобританії та США. У комплексі знань про країни, мова яких вивчається, даються відомості історичного, економічного, культурного та соціологічного характеру. Країнознавство сприяє засвоєнню системи знань про етапи історичного розвитку країн, соціальні, політичні, освітні і культурні аспекти життя. Розвивається країнознавча та лінгвокраїнознавча компетенція, необхідна для належного володіння англійською мовою як засобом спілкування.

У ході вивчення аспектів історії і культури Великобританії і США формується необхідний рівень соціокультурної компетенції курсантів. Під час занять курсанти систематизують елементи країнознавчих знань, яких вони набули в процесі вивчення практичного курсу англійської мови, порівнюють життя суспільств США, Великобританії та України. Також відбувається розширення словникового запасу у сфері країнознавства та кругозору курсантів. Вони починають розбиратися в традиціях і особливостях життя англomовних держав.

Курсанти вчаться інтерпретувати реалії іншої культури, співвідносять їх зі своєю культурою, розвивають вміння аналізувати вивчену інформацію та здобувати знання в процесі реального спілкування. Такі вміння та засвоєння мовленнєвого етикету, підтримані лінгвістичними засобами, дають змогу не тільки розуміти іншу культуру, а й успішно представляти свою. Використання країнознавчих матеріалів, які відповідають інтересам курсантів, активізує навчальну і пізнавальну діяльність, створює доброзичливу психологічну атмосферу. Адаптовані та оригінальні тексти постають у вигляді розповіді, пояснення, опису та роздуму і мають певне комунікативне завдання.

Таким чином, формується здатність бути ефективними учасниками міжкультурної комунікації. Курсанти отримують необхідний об'єм соціокультурної інформації, потрібної для адекватного спілкування і взаєморозуміння. Засобами цієї інформації виховуються такі особистісні риси, які дозволяють здійснювати безпосереднє та опосередковане спілкування з представниками інших культур. Здатність взаємодіяти в ситуаціях міжкультурного спілкування передбачає також знання мовленнєвого етикету носія мови та володіння культурою спілкування в сучасному світі.

**Суслов Володимир,
Іванченко Євгенія, д.пед.н., проф.**
Військова академія (м. Одеса)

ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ ЯК ПІДГРУНТЯ УСПІШНОЇ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Високий рівень володіння іноземною мовою та розвинута міжкультурна обізнаність обґрунтовано вважаються цінними та корисними якостями офіцерів Збройних Сил України. Міністерством оборони України у низці нормативних документів, як-от: Дорожня карта вдосконалення мовної підготовки у Збройних Силах України, Основні засади мовної підготовки особового складу та ін., визнається та підкреслюється важливість наявності у офіцерського особового складу розвинутих іншомовних комунікативних навичок. Безумовно, знання найпоширенішої іноземної мови міжнародного спілкування, якою для країн-партнерів України наразі є англійська, а також розуміння іноземної культури є надзвичайно важливими для успішного здійснення міжнародних військових заходів. Власний досвід автора щодо участі в операціях з підтримання миру та безпеки підтверджує, що іншомовні комунікативні навички та знання інших культур є критично важливими індивідуальними характеристиками сучасних офіцерів, які беруть участь у міжнародних заходах. На сьогодні можна стверджувати, що успішна діяльність офіцерів у міжнародних операціях залежить від їхньої здатності та готовності виконувати професійні обов'язки у багатокультурному та іншомовному середовищі.

Важливим є усвідомлення того, що оскільки мова є невід'ємною частиною культури, вивчення іноземної мови означає одночасне набуття культурної свідомості та міжкультурної обізнаності. Тож можна дійти висновку, що іншомовна комунікативна компетентність та міжкультурна компетентність – це взаємопов'язані якості, які мають формуватись й розвиватись одночасно.

Зважаючи на сучасні виклики міжнародної військової діяльності та загальну суспільно-політичну обстановку, обґрунтованим та зрозумілим є запит ЗС України на створення мовно підготовленого та культурно обізнаного офіцерського корпусу. Отже, набуває актуальності потреба у модернізації навчальних планів національних вищих військових навчальних закладів з метою орієнтації навчання англійської мови на цільову іноземну культуру та розвиток іншомовної комунікативної та міжкультурної компетентностей майбутніх офіцерів.

На сьогодні дослідники іншомовної комунікативної компетентності (Ф. Бацевич, С. Ніколаєва, Ю. Романенко та ін.) погоджується з наступним:

іншомовна комунікативна компетентність – це здатність офіцера використовувати комунікативні стратегії та механізми, необхідні для забезпечення ефективної взаємодії;

зазначена компетентність відіграє вирішальну роль для військових фахівців, які беруть участь у заходах міжнародного співробітництва та повинні не тільки добре володіти основною іноземною мовою, але й володіти інформацією щодо окремих галузей лексики (військова, медична, юридична лексика тощо); володіти достатніми знаннями про країну, у якій або з представниками якої їм доводиться діяти (зокрема, про політичний устрій, релігію, культуру, історію); знати організаційно-штатну структуру як

своїх військ, так і військ інших залучених сторін; бути готовим до перекладу в складних бойових і кліматичних умовах;

зміст іншомовної комунікативної компетентності містить знання про спілкування за різних обставин з різнорідними учасниками комунікації, а також вербальні та невербальні основи взаємодії, здатність їхнього ефективного використання при комунікації як у ролі адресанта, так і адресата.

Також українськими та закордонними дослідниками (Л. Гребенюк, Б.-О. Нікулеску, Ж. Обіліштяну та ін.) розроблено набір рекомендацій щодо покращення навичок міжкультурної комунікації, серед яких можна виділити наступні:

- знати власну культуру;

- бути обізнаним щодо інших культур, орієнтованим на культурну різноманітність;

- заохочувати себе до спілкування з представниками різних культур, бути допитливим;

- демонструвати толерантність до культурних відмінностей;

- мати гнучку модель поведінки та ін.

Сучасні методики формування іншомовної комунікативної та міжкультурної компетентностей майбутніх офіцерів складаються з кількох послідовних етапів, серед яких найчастіше називають такі:

- адаптаційний етап, коли створюється підґрунтя для успішного розвитку іншомовної комунікативної та міжкультурної компетентностей курсантів;

- репродуктивний етап, що спрямований на формування готовності використовувати іншомовну комунікативну та міжкультурну компетентності у майбутній професійній діяльності;

- продуктивно-творчий етап, який розрахований на активне творче застосування іншомовної комунікативної та міжкультурної компетентностей;

- рефлексивний етап, що включає розвиток і практичне застосування у майбутніх офіцерів навичок самоаналізу та самооцінки власних міжкультурних та комунікативних компетентностей, а також визначення шляхів їхнього подальшого розвитку;

- контрольно-оцінювальний етап для зовнішнього оцінювання рівня іншомовної комунікативної та міжкультурної компетентностей курсантів.

Навчання майбутніх офіцерів іноземній мові та здійснення їхньої міжкультурної підготовки безпосередньо пов'язані з фактичними професійно необхідними здібностями офіцерів, а також із загальним успіхом міжнародних операцій, місій чи інших багатосторонніх заходів. Володіння мовою та розуміння інших культур надає офіцерам здатність виходити за рамки простого спостереження за ситуацією та озброює їх навичками успішної взаємодії з іноземними колегами і розумінням професійно важливих культурних реалій. Отже, ефективність діяльності офіцерів Збройних Сил України у міжнародному середовищі перебуває у прямій залежності від якості мовної підготовки та культурної обізнаності.

Безперечно, вивчення та розуміння іноземної мови та культури – це процес, який вимагає значних витрат часу та освітніх зусиль. Водночас можна вважати, що питання іншомовної комунікативної та міжкультурної компетентностей у контексті мовної підготовки у ВВНЗ є відносно новими. Тому на сучасному етапі особливо корисним може стати своєчасний якісний аналіз національного та передового закордонного досвіду у формуванні та розвитку зазначених компетентностей військового персоналу.

Поза метою досягнення більших спроможностей у міжнародній діяльності, розвиток іншомовної комунікативної та міжкультурної компетентностей дає можливість

створити більш ерудованого та освіченого офіцера, що, загалом, безумовно вигідно для Збройних Сил України.

У подальшому доцільними вбачаються розробка та впровадження ефективних моделей формування іншомовної комунікативної та міжкультурної компетентностей майбутніх офіцерів у ВВНЗ; пошук та реалізація більш раціональних підходів до розвитку готовності військовослужбовців щодо їхньої професійної діяльності у міжнародному середовищі, а також інші дослідження, що пов'язані з міжкультурною комунікацією у військовій сфері.

Тарасенко Оксана

Військова академія (м. Одеса)

РОЛЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ У ВВНЗ

Мова забезпечує нормальне функціонування національного організму в усіх його виявах – політичному, економічному, культурному й освітньому.

Сьогодні, у час російської агресії, як ніколи, великої уваги набуло питання вивчення української мови, й, зокрема, у вищих військових навчальних закладах освіти. Як знаємо, українська мова є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи діловодства, документації), а також в інших публічних сферах суспільного життя, що визначаються законами.

У період російської окупації нашої держави, усі усвідомили важливість таких функцій мови як: націєтвірна (нація, котра втрачає свою рідну мову і приймає чужу, не має духовної самостійності), ідентифікаційна (лише для тих, хто знає мову, вона є засобом спілкування, ідентифікації, ототожнення у межах певної спільноти; для тих, хто її не знає зовсім або знає погано, вона може бути причиною роз'єднання, сепарації, відокремлення, конфліктування й, навіть, ворожнечі) та культурологічна (культура кожного народу знайшла відображення та фіксацію найперше в його мові; для глибинного пізнання нації необхідне знання її мови, яка виконує функції своєрідного каналу зв'язку культур між народами. Репрезентуючи свою мову, ми репрезентуємо і власну культуру, її традиції та здобутки, збагачуючи світову культуру).

На це постійно звертають увагу представники органів державної влади та інших структур. Зокрема, цим питанням опікувалася колишня міністерка освіти і науки Лілія Гриневич: “Українська мова в нашій державі сьогодні є фактором національної безпеки для кожного громадянина. Крім того, її знання забезпечує доступ до державної служби, самоврядування, адже знання державної мови є абсолютною необхідністю”.

Вищесказане доноситься на заняттях з дисципліни “Українська мова (за професійним спрямуванням)” у Військовій академії (м. Одеса), де постійно робиться акцент на особливе значення вивчення фахової мови. Викладацька діяльність дала змогу усвідомити, що курсанти зазначеного вищого військового навчального закладу недостатньо знають сучасну українську мову й, зокрема, професійне мовлення. Такі проблемні питання ми порушували у своїх лінгвістичних студіях: “Мовний та мовленнєвий етикет військовослужбовців”, “Риторика та її місце у військовій сфері”,

“Культура мовлення як невід’ємна складова культури військовослужбовці”, “Стандартні етикетні ситуації та їх місце у військовій сфері”, “Методичні рекомендації щодо викладання дисципліни “Українська мова (за професійним спрямуванням)” у ВВНЗ”, “Професіограма військового фахівця як невід’ємна складова професійної діяльності”, “Формування військової еліти Збройних сил України при вивченні дисципліни “Українська мова (за професійним спрямуванням)” та інш.

Так, важливим завданням науково-педагогічних працівників, офіцерів-вихователів є дбайливе ставлення до нагромадженого мовного багатства, активно його розвивати і вдосконалювати, енергійно розповсюджуючи знання й використання української мови. Слід відмітити, що виховання у Збройних силах України здійснюється на бойових, патріотичних традиціях українського народу. Тому всі, хто причетний до навчання й виховання особового складу, повинні допомогти усвідомити курсантам (слухачам) значення державної мови для розбудови України, необхідність її вивчення та впровадження у практичну діяльність. Особливо це стосується науково-педагогічних працівників, бо саме їм належить впевнено і логічно викладати свої думки, використовуючи психологічні засоби впливу на курсантів (слухачів). Навчальний матеріал, викладений «правильною» державною мовою, стає дієвим засобом впливу і тим самим підносить престиж української мови.

Todorova Nataliia, Candidate of Philological Sciences,
Odesa Military Academy

EFFECTIVENESS OF SIMULATION TECHNIQUE IN DEVELOPING CADETS’ ENGLISH SPEAKING SKILL

Being one of the main aspects of achieving interoperability with multinational structures, learning English has become an integral part of a military culture in Ukraine in recent decades. Under modern conditions, in state of martial law, the need for military personnel able to participate in training sessions abroad, data transmission and cross-organizational collaboration has considerably grown, therefore, causing a significant rise of requirements to the cadets’ level of English, especially their communicative skills among which speaking is the most essential.

At the same time, being a complex activity, speaking a foreign language is the most complicated skill to acquire. So, the process of teaching speaking English in military educational institutions can often results in cadets’ facing difficulties and lack of motivation. What is more, the situation can be worsen by inappropriate planning of the communicative lessons and frequent substitution of teaching language communicative skills with purely vocabulary and grammar classes. Thus, choosing a relevant teaching method is a key component for overcoming most of the problems related to developing cadets’ English speaking ability.

Among a great deal of approaches, simulation is fairly considered the most motivating method. It is a technique that is similar to a role play but more elaborate as simulation is a sort of an operational model of a real-life situation where the participants have their roles, functions, duties or responsibilities to participate in interactions, solve problems, carry out tasks and make decisions. Such representation of reality creates a rich communicative

environment for cadets which will allow them not only to practise new vocabulary and grammar, but become a part of a real-world system and learn how to function according to predetermined roles as members of the group. In other words, this technique can bring cadets out of the classroom and show them how English can be used in some typical professional situations.

Applying this method, teachers can design “cadet-oriented” classes providing English practice both grammatically and pragmatically so that cadets will know what they do, why they do it and how they can apply it in practical work. Teachers can choose among the ideas for simulations the most relevant ones, for instance: a social or an event at the International Headquarters, official meetings of foreign delegations, different kinds of briefings, participation in the international military exercise, working on a problem as a part of a multinational team, performing professional functions at a checkpoint or while patrolling within a peacekeeping mission, etc. Including the situations relevant to cadets’ future professional field makes the language practice in class meaningful, gets cadets involved in the process of learning and helps build their confidence. Due to applying this technique, cadets’ motivation to learn the language can be increased significantly, in response to what, their results will be higher. Besides, simulation encourages cadets’ thinking and creativity as, if properly designed, it creates a supportive and stress-free atmosphere in class inspiring them to participate and speak the foreign language without a fear of making mistakes. Finally, this method can make a learning process more exciting and entertaining, what can positively influence the self-confidence of hesitant and shy cadets who usually refuse to answer in public. Being a sort of a game, this activity lets them take different roles and pretend not to speak for themselves what results in improving their English communicative competence.

Summing up, we should state that simulation technique benefits cadets much as it allows them to experience the future professional content directly and, consequently, avoid problems with speaking English while performing their professional duties after their commissioning.

Чмир Віктор, к.тех.н., доц.

Національна академія Державної Прикордонної служби України імені Б. Хмельницького (м. Хмельницький)

ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мультимедійні технології, є на сьогоднішній день найбільш популярним напрямом використання ТЗН в сфері освіти. Вони формують нові методи навчання, дозволяють працювати з величезними масивами інформації, скорочувати час на пошук потрібних даних, поліпшувати якість освіти тощо. Особливо це стосується підготовки майбутніх прикордонників в умовах воєнного стану щодо використання транспортних засобів.

Основною проблемою освоєння технічної дисципліни для майбутнього офіцера-прикордонника є необхідність освоєння пристрою, транспортного засобу тощо, його конструктивних особливостей та принципів роботи в системі охорони державного кордону. Основна інформація подається на лекціях, групових та індивідуальних

заняттях, у той час як безпосереднє освоєння отриманої інформації проходить у рамках практичних і лабораторних занять.

За таких умов важливою є проблема підвищення ступеня засвоєння теоретичної складової навчального курсу технічної дисципліни. Основним способом підвищити кількість та якість інформації, що сприймається за відведений проміжок часу, є підвищення ефективності наочності.

Мультимедійні продукти представляють широкі можливості для різних аспектів навчання. Одними із основних можливостей і переваг засобів мультимедіа у процесі їх застосування під час підготовки майбутніх інженерів-прикордонників є: одночасне використання декількох каналів сприйняття курсантами в процесі навчання, за рахунок чого досягається інтеграція інформації, що доставляється різними органами чуттів; можливість стимулювати складні реальні експерименти; візуалізація абстрактної інформації за рахунок динамічного представлення процесів; можливість розвинути когнітивні структури і інтерпретації курсантів.

Діапазон матеріалів, які можуть бути використані в якості вихідних при розробці мультимедійних наочних посібників надзвичайно широкий – починаючи від ілюстрацій у підручниках і наявних звичайних плакатах і до самостійно отриманих фото і відео матеріалів.

Мультимедійні засоби навчання, що використовуються в навчальному процесі, повинні відповідати системі вимог. До дидактичних вимог відносять: адаптивність до індивідуальних можливостей курсанта; інтерактивність навчання; реалізація можливостей комп'ютерної візуалізації навчальної інформації; розвиток інтелектуального потенціалу курсанта; системність і структурно-функціональна зв'язаність представлення навчального матеріалу; забезпечення повноти (цілісності) і неперервності дидактичного циклу навчання.

З дидактичними вимогами тісно пов'язані методичні вимоги, які є наступними: представлення навчального матеріалу з опорою на взаємозв'язок і взаємодію понятійних, образних і дієвих компонентів мислення; відображення системи термінів навчальної дисципліни у вигляді ієрархічної структури високого порядку; надання курсанту можливості виконання різноманітних контролюючих тренувальних дій.

В якості основного технічного засобу мультимедійних технологій, безумовно, виступає комп'ютер, оснащений необхідним програмним забезпеченням і мультимедійним проектором. Звісно, що комп'ютер не замінює собою викладача, а являється лише засобом здійснення педагогічної діяльності, його помічником.

Завдяки своїм можливостям і розвитку технічних засобів мультимедійні технології можуть застосовуватися при проведенні практично всіх видів навчальних занять в умовах воєнного стану.

Yarmolovich Oksana, docent, PhD
Begouk Vitaliy
Lapiga Sam
Odesa Military Academy

INDEPENDENCE OF THE UKRAINE (LOOK INTO THE PAST)

Historical science is a dynamic system of knowledge about human experience. This knowledge is nothing without working off. The work of the researcher of the historical sources begins with the educational institution and leads to the formation of the professional base of the future specialist. The cadets of the Military Academy study history from the standpoint of interest in the formation of certain institutions, the most important for them is the formation of the Ukraine's independence. The cadets of the same faculty got the tasks to study the events related to the struggle for independence of Ukraine in the twentieth. The twentieth century was full of events connected with our country. Cadets choose the fields of studying themselves. One cadet (Begouk V.) was interested in his Little Motherland. He was born in the village Yatranivka, Uman's district. The history of Uman's district and the life of the village Yatranivka were not simple and very often tragical. During the whole history Uman's district is at the crossroads of military conflicts. So the cadet firstly looked for the explanation of the term "conflict". He found Richard Bosch's work "Conflict Escalation". Richard Bosch gave the definition of "conflict" as a clash of the opposing interests and views, tension and aggravation of the contradictions, which leads to the active actions or the struggle between the sides of the conflict. Suvh meaning of this event reflects the history of Uman's region.

Uman's region is very important region for the economy of Ukraine. Geographically it looks like the center of Ukraine. It is agriculturally one of the richest part of Ukraine.

Town Uman is the center of this area with the number of villages and the agriculturally highly rich land. Uman is on the trade routes and still now as one of the trade centers of this part of Ukraine. It is located in the historical region of Podolia.

Historical literature says that the military conflicts burst out rather often here and the main question was who ownership of those lands. People of Ukraine always think that this territory belongs to the Ukrainian territory, though it was the part of the different countries. Uman was a privately owned town of Poland and the Polish – Lithuanian Commonwealth.

Uman's region consisted with the number of villages one of them is my native village Yatranivka. This name it got since the 1946 th year. There are some the inhabitants of the village who remember it as Psyarovka. The village locates 16 km to Uman. This village is a part of the historical and ethnographic region of the Middle Dnieper (Naddnepryanshchina). Several ancient settlements were found out near the village. The archaeological research has shown that the fences surrounded the settlements and protected them against the enemies. Those monuments gave the inhabitants the opportunity to believe that their place is more ancient and has always been on guard for the freedom and peaceful life of this region.

Despite the large number of the historical documents the exact date of founding Uman is unknown the historical documents show that the population of Uman's region participated in the struggle for its independence. The literature shows not only the participation of the town but suffering the region from the Bohdan Hmel'nitskij's National liberation war in the XV-XVIs., the result of the Peace Treaties between some European countries and Turkey in the XVI c.

Modern Ukrainians know Uman's region for its depiction of the Haidamak's rebellions in Taras Shevchenko's poem "The Haidamaks". Really, the poem's text is proved by the historical documents. Haydamatsky uprisings in the XVIIc. was not the last one the inhabitants of Psyarovka took place till the beginning of is twentieth century.

The military conflicts of the XX century: the First World War, the Civil War, the Directory's Black Cossacks Regiment took place in the life of the whole region. It is mentioned that in 1922 year the headquarters of the Armed Forces of Ukraine and Crimea was located in this Uman. The close villages were involved into the life of the Armed Forces at that year highly. The troops were not only located in the village, but many men left to fight against invaders.

One of the hardest period for Psyarovka and for the country was the Second World War. That war took 204 lives of the villagers of my native Yatranivka.

The cadet came to the several decisions. The first one is that the hostility of people to the interventionists resulted in the struggle for land, freedom and unity of the country. The other decision the cadet came is such national patriotic movement of the population of the central regions of our country was the basis for the formation of the statehood of Ukraine.

The work with the problem of statehooding of our country was continuing by the other cadet. Lapiga Sam is the cadet of the same first course and is interested in the history of twentieth century. There for we together decided to study the influence and the role of Vasily Vyshivaniy on the life, development, possibility of creating an independent state of Ukraine. This Austrian prince was the faith struggler.

Lapiga S found Archduke Wilhelm Franz Habsburg Austria, was born in February 10, 1895 in the Pula city. His family has the same roots as the Austria emperor's Habsburgs family. As it is said genealogically Habsburg Lotaringian dynasty branch is connected with the first ancient Kiev-Russ leader. Wilhelm and his brother studied at the Military Academy in Winner. According to their initiative at the Academy brothers started to learn Ukrainian language. Wilhelm Franz felt the language and got the nick-name "Ukrainian". He spent his vacations among the Carpathian gutsuls in order to understand and investigate their life and culture.

After the full completion the Military Academy he started his military service as a lieutenant in cavalry regiment. Due to his initiative and efforts the regiment became fully Ukrainian with the yellow-blue stripes at their uniform. Since that time they called Archduke Wilhelm Franz Habsburg Austria as Vasyl Vyshivaniy or "red prince" by the Polish officers.

At the age 21y.o. Vasyl Vyshivaniy started his politic carrier as a member of Austrian Hungarian Senate. At that time he noted that the Austro Hungarian empire began to collapse and V.Vyshivaniy started to develop the idea of federalization with Ukraine in the Austrian imperia. Vasyl Vyshivaniy had close contacts with the well known Ukrainian politicians: archimandrite A. Shepitskiy, Ukrainian revolutionary G. Petrushevich, the colonel G. Gukovski. Due to Vyshivaniy's initiative Ukrainian People Republic was officially confessed by Austro-Hungary. He led Austrian "Prince Wilhelm's" troops which consisted 4000 persons the Ukrainian regiment. Those troop since 1918 were located in Kherson region. But the leaders of the European power saw the results of Vasyl's efforts differently. Austrian emperor Karl I intend to create the new independent country supervised by the young king Wilhelm. At the same time German government had intention to develop Ukraine as as the source of wheat and cattle. Conflict between Wilhelm Gabsburg and Hauptman P. Skoropadskiy was the result of Hauptman's position to support the German government. When P. Skoropadskiy was replaced by dictator S. Petlura not crowned king Wilhelm was appointed as the head of the

foreign affair of the Ukrainian People Republic. Warsaw agreement in 1920s was a reason for Vasyl Vyshivaniy to leave military service and to go to Wien. Finally Wilhelm's efforts were unsuccessful. In 1922 year Wilhelm migrated to France and had arranged his life as a private person with the name of Vasyl Vyshivaniy. But before the Second World War he resumed his efforts to arrange the State of Ukrainian by supporting of the new German government, British government and the Ukrainian emigrants. At the same time he stopped all the contacts with the Nazi during the II War. He was arrested by KGB and died in Kiev's prison at 1948.

It is important to underline that both cadets did the same conclusion about the statehooding of our Ukraine. The country is highly interested in well prepared professionals whom the study gave ability to see that any struggle even for the power is closed to the hardship.

ЗМІСТ

Боголій Марина ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ.....	3
Варламова Алла, Ярмолович Оксана ЗАЛУЧЕННЯ КУРСАНТІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	5
Верламов Олександр, Дроздов Олександр ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННО-НАУКОВОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ ВВНЗ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	7
Войтюк Олена СЛОВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ.....	8
Гібало Олег, Остапчук Тарас, Снігур Людмила, Хаджипуло Ірина МОВНА ПРАКТИКА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	10
Гладченко Світлана, Остапчук Тарас ГІБРИДНА ВІЙНА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.....	11
Горліченко Марина, Буренкова Катерина, Шевченко Світлана АДАПТАЦІЙНІ ТРУДНОЩІ КУРСАНТІВ І КУРСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	12
Горліченко Марина, Дроздов Михайло ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗА ФУНДАМЕНТАЛЬНИМИ ПРИРОДНИЧИМИ ДИСЦИПЛІНАМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	14
Ковальчук Тетяна ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ОДИН З ВИМІРІВ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ.....	16
Кравчук Наталія ПРОФІЛАКТИКА СИНДРОМУ ПРОФЕСІЙНОГО Й ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У НАУКОВЦІВ ТА АДАПТАЦІЯ ДО УМОВ ВІЙНИ.....	18
Лапіна Марина ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	20
Максименко Юрій, Попов Сергій, Маміч Віктор, Душкін Юрій НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ПІДХІД ДО АКТИВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ ВІЙСЬКОВОЇ ОЗВІДКИ.....	21
Мардаренко Олена ВОЄННІ КОНФЛІКТИ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ ЯК ІНСТРУМЕНТ УТРИМАННЯ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ В ОРБІТІ ВПЛИВУ МОСКВИ.....	24

Маслій Олег, Лебедєв Борис, Воловник Валентина ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНО-ВІЙСЬКОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ.....	26
Mitkina Yevheniia A FOREIGN LANGUAGE MASTERING BY THE ARMED FORCES OF UKRAINE TO ACHIEVE INTEROPERABILITY WITH THE GLOBAL COMMUNITY IN WARFARE	28
Остапчук Тарас, Нелюб Олександр, Щербакан Віоріка, Тарасенко Оксана МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО В УКРАЇНІ.....	29
Паскалова Марина, Сахно Богдан ЗНАЧЕННЯ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ РОЗВІДНИКА.....	31
Сасенко Ірина ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ТА ВИЗНАННЯ ТЕРМІНУ «РАШИЗМ» ЯК РОСІЙСЬКОЇ ФАШИСТСЬКОЇ ІДЕОЛОГІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РІВНЯХ.....	32
Соловйов Олексій, Верлан Валентин, Панченко Дмитро ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	34
Сторожук Альона ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗРОБКУ СИЛАБУСІВ ДИСЦИПЛІН МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	35
Стрелок Надія ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ОСНОВІ КРАЇНОЗНАВЧИХ МАТЕРІАЛІВ.....	37
Суслов Володимир, Іванченко Євгенія ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ ЯК ПІДГРУНТЯ УСПІШНОЇ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	38
Тарасенко Оксана РОЛЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ У ВВНЗ.....	40
Todorova Nataliia EFFECTIVENESS OF SIMULATION TECHNIQUE IN DEVELOPING CADETS' ENGLISH SPEAKING SKILL	41
Чмир Віктор ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	42
Yarmolovich Oksana, Begouk Vitaliy, Lapiga Sam INDEPENDENCE OF THE UKRAINE (LOOK INTO THE PAST).....	44

**НАУКА ТА ОСВІТА У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: УРОКИ
РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ ДЛЯ ВВНЗ**

**Збірник тез доповідей
Міжвузівського науково-практичного семінару**

25 травня 2022 року

**Редакційна група за якість матеріалів відповідальності не несе.
Матеріали доповідей авторів надано у вигляді, відповідно
до заявок на участь у конференції.
Дякуємо авторам за дотримання рекомендованого шаблону та обсягу виступів.**

**Віддруковано у друкарні Військової академії (м. Одеса)
65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 10.**

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Військової академії заборонено